

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
PORT PAVE
ΝΑΟΥΣΑ
Αρ. Αρ. 4380
Hellenic Post

ΕΛΤΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΤΑΧΥΔΕΛΙΑΣ

Νιάουστα

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Έτος 27ο - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2005 - ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 113 ΑΡΙΘΜ. ISSN 1106-2118

-Περί Γάμου
-Ο Μπάτσιος
-Το ακτινίδιο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περιεχόμενα:

Στα χρόνια του '50 και μετά.....	5
Ευθυμούλας Μπαμπάτση-Γζερεφού: Χριστούγεννα	7
Ευγενίας Ζάλιου-Μπασακαούλη: Γαμήλιες φωτογραφίες	10
Νικόλα Σαμαρά: Ο τοπικός-παραδοσιακός μπάτσιος Ονομασίας Προελεύσεως και οι εκ της Ε.Ε. περιπέτειές του	15
Νίκου Σπάρτη: Ακτινίδιο, ένα φρούτο που πρέπει να το προσέξουν περισσότερο οι καταναλωτές	22
Δάνας Πετρά: Το ερασιτεχνικό θέατρο στη Νάουσα	26
Βιβλιοπαρουσίαση	
Γιάννη Καρατσιώλη: "Φιλόπρωχος Αδελφότης Κυριών Βεροίας" του Παύλου Πυρινού.....	41

Σημείωμα της Σύνταξης

Αγαπητοί φίλοι

Καλή Χρονιά . Υγεία σε όλους σας και ευτυχία.

Η βαρυχειμωνιά μας καθυστέρησε αρκετά την διανομή του περιοδικού μας. Ελπίζουμε όμως πως το περιεχόμενό του, θα σας αποζημιώσει. Πολύ σύντομα, θα έχετε στα χέρια σας και το τεύχος του Μαρτίου της ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ. Ζητάμε και πάλι συγγνώμη για την καθυστέρηση.

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ"

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
"ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ"

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2005

Έτος 27ο - Τεύχος 113
Αριθμός ISSN 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ:

Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας, (+)Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Λευκή Σαμαρά, Γιάννης Καρατσιώλης, Ελένη Μητσιαλιτα - Ζεγκίνη, Αλέξανδρος Οικονόμου.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

-Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Διον. Σολωμού 3 Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ
Τηλ. 2332024102
-Γκαρνέτα 17 τηλ.2332022575 & 232026996

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΙΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 2331060331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Οπωριάνας με φόντο το Βέβριο

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:

Χρήστος Δ. Πρασίδης τηλ. 2353024287

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Αλτιντζής Δημήτριος ΣΙΝΔΟΣ

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο

Διακίνηση περιοδικών

Εμβάσματα - συνδρομές:

Λευκή Σαμαρά
Γκαρνέτα 17 - τηλ. 2332022.575 -2332026996

Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Σολωμού 2 τηλ. 2332024102

Ετήσια συνδρομή ιδιωτών	15
Δήμοι - Κοινότητες - Συν/σμοί	30
Εξωτερικού δολλάρια	50

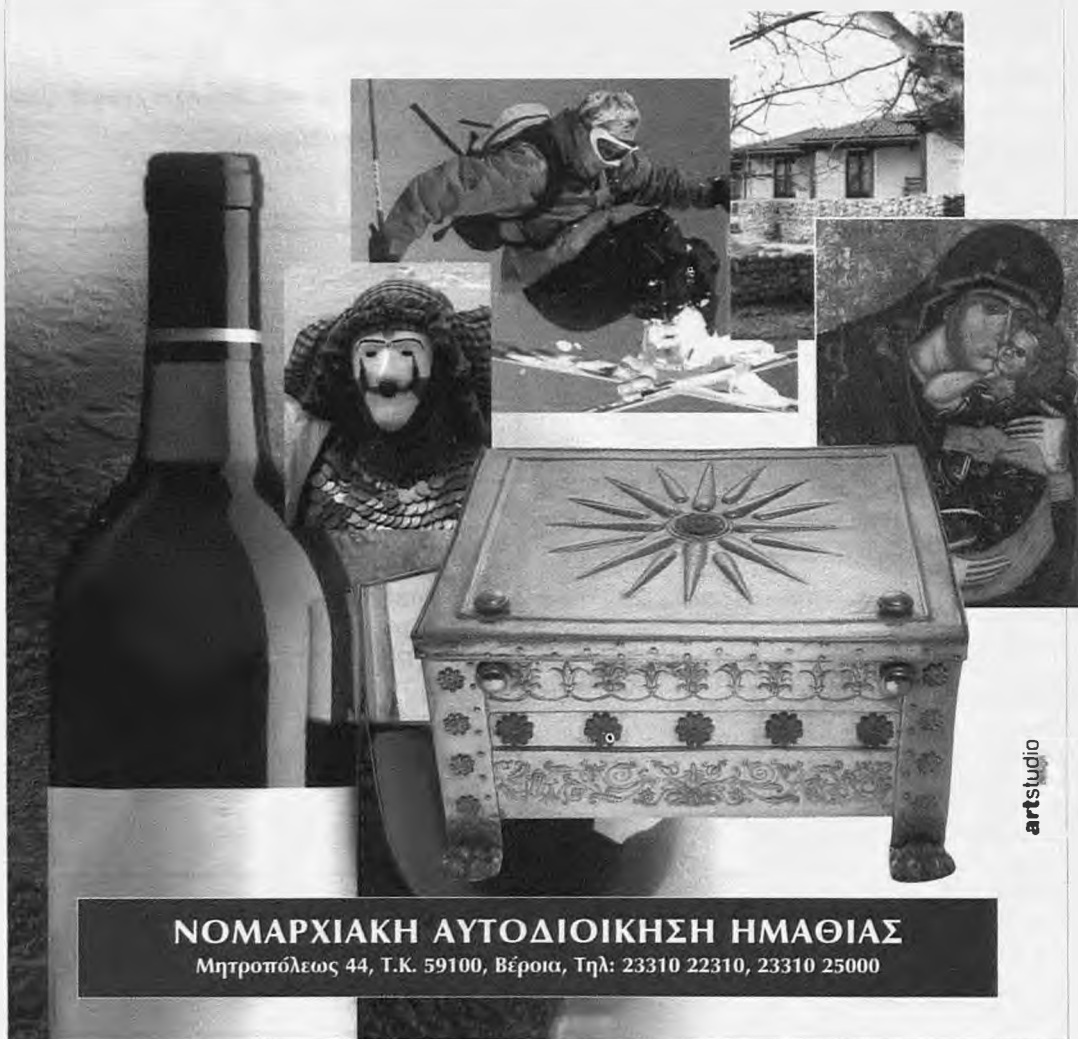
0140084239

ΗΜΑΘΙΑ

*ταξίδι στην ιστορία, στον πολιτισμό,
στην ομορφιά της φύσης και της ζωής...*

Με σημαντικές αρχαιότητες, ανεπτυγμένη τουριστική, πολιτισμική και αθλητική υποδομή, πανέμορφα τοπία, εξαιρετικά τοπικά προϊόντα, ζωντανή παράδοση και ζεστή φιλοξενία, η Ημαθία είναι ιδανικός προορισμός ολόκληρο το χρόνο.

Ένα ταξίδι που μόλις τελειώσετε, θα θέλετε να το αρχίσετε ξανά!

artstudio

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΗΜΑΘΙΑΣ

Μητροπόλεως 44, Τ.Κ. 59100, Βέροια, Τηλ: 23310 22310, 23310 25000

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Στα χρόνια του '50 και μετά...

Μαρή τι νισιάνι έπαθα η έρμη την άλλη βουλά , στην παραφασάδα μου να σας πω για την πίτα μι του μέλι του μπακαλίσου, είμι κι λήξουρη, τάγραφα αλλιώς. Ποιος δεν ξέρει στην Νιάουστα ότι τη μοιράζουν για την "γλυκειά" άμα ια, ήταν να γένει ου χατάς, τέλους πάντων, να μι συμπαθάτι.

Ιπρουχτές που πήγα σ' ένα ακάλισμα να μασλατέψου ψύχα, μπιζέρισα ν' ακούγου τις γυναίκες να πινιούντι πως έχουν τάχα τρανές ντουλάπις ως του νταβάνι κι πως καρκαλώνουντι να τις συμμάσουν κι αντές όλου αλαμανισμένις είνι. Εμ, αίζντισαν ν' αγουράζου ρούχα που δε χρειάζουντι, σιού να πάρουν. Σα μπιτιζου οι παράδις, ιά κι η λαϊκή, τσιτσιόκι κάθε Σαββάτου οι γυναίκες στου παζάρι, βίρα στριμώνουντι να παλαγίζου, ως κι η μούτσκου η Ιλινίτσα μια ταχισινή έσμπρωχε μι του γκόφου τις άλλις, να σπαρνιστουίν παρέκει, για ν' αλαμανίσει κι αυτή στην κόπα!

"Τι τα κουβανάς μαρή κουρίτσι μου τόσα ρούχα, τζάμπα δίνεις τις παράδις σου" την παραμαζώνει η μάνα της την Κατιρίνη. "Σιγά τις παράδις, απου δέκα ευρω έδουκα κι πήρα δυο μπλουζις, τήρα τι καλές!"

Δυο μπλουζις τώρα, δυο τα' άλλου Σαββάτου, ιά λουγαριάσι πόσα Σαββάτα έχει ου χρόνος να δείτι πως γιουμώζου οι άκρις αχρείαστα πράματα. Ύσταρα βίρα τα πατικώνουν στις σακκούλις για ξιπρουβόδιασμα. Τα βλέπου οι τρανίτρις κι αρισιώνουντι. "Μαρή ιγώ 18 χρονών γάμπριζα μι ένα παλτό διορθωμα που μι τόρραφιν η Ιλένη η Πιτσιούνινα μι εννιά τσιόντις απου

κάτου στου γιακά κι ισείς, θιάμα να σας γένει, τα πουλιμάτι ούδι έτσι μι τις νταμπέλις;"

Σκαλνουίν τις σακκούλις, κρίμα τόνα, κρίμα τα' άλλου, ιάτην η Μήτσα στα ιξίντα τόσα μι καρδούλις I love you στη μπλούζα κι παπούτσια μπουντιρά σαν τσιόμκις κι ου μπάρμπα-Ντώνης πότι μι βύσσινου κι πότι μι πουρτουκαλί πουκάμισου, αυτά που δεν βάνει ου γιός του. Μια χαρά αρέζουντι, βίρα γυαλίζουντι, ότι δεν έβαλαν στα νιάτα τους...

"Μαρή που τότι ιμείς" θυμιέτι η Βασιλικούδα, " μια ντουλάπα είχαμι για όλουν τουν ταϊφά κι περίσειε τόπους, δεν πλιατσικώνουταντα ρούχα, όπως τώρα! Όλου διορθώματα είχαμι, απ' του ένα στου άλλου πήγαιναν τα ρούχα όσοι να λιώσου κι τότι γένουταν πουδιές, απ_ αλλιωτίκου ρούχο του φλάμπουρο κι η τζάπα, έβγινι κι καμμιά πιάστρα για τα ντιντζιρέδια κι ο,τι απόμνειςκι γένουταν πατσιαβούρια ή κουρέλια για ύφασμα. (να η ανακύκλωση!). Άμα μίκρουναν οι μπλουζις, τις ξύλωναν οι μάνις μας κι τις ξαναέπλεγαν, έπαιρναν και καμμιά κούκλα κινούργια απ' τουν Μολυβδά κι έβαναν λόντρις για να φτάσει. Δυο ξηλουμένις τις έπλεγαν μάρτη και γένουταν χοντρότερη. Αναφταν οι βελόνις, αυτή η δουλειά γένουταν όσοι να μπατανίσει του μαλλί κι μούγγι τότι πουλιμιούνταν, αφού έβγαζαν κι κανά κομμάτι για ρακόπανου!

Τα κουρίτσια καν τίπουτας έξουδα, νε βαψίματα, νε λούσα. Αυτές που πήγαιναν στο Γυμνάσιου, μια πουδιά είχαν μούγγι που την έπλυναν κάθε Σαββάτου, κι όλου τσιρουμένους ήταν απ' την ανάποδη ου άσπρους ου γιακάς γιατί σιδερώνο-

νταν νότιος κι την κορδέλα όλου βία-βία στον τούμπου την στέγγωναν. Για τη γυμναστική είχαν μια βράκα πανίτικη την ίδια 6 χρόνια κι παπούτσια άσπρα βαμμένα μι στουμπέτσι, αμά στις γυμναστικές επιδείξεις, όλη η Νιάουστα πηλαλούσι να τις χαζέψει (τύφλα νάχουν οι μαζωρέτες!)

Αυτές που πήγαιναν τσιράκια στη μοδίστρα ή δούλευαν στου εργουστάσιου, γάμπριζαν αρχίτερα, έβαναν κάλτσις φιλές κι τακούνια απ' τα δεκαπέντι-δεκάξη, φουρωώ κι βίρα κάθε Κυριακή 7-8 φορές πάνω-κάτω στη βόλτα, μια σακκούλα σπόρια, τήρα μι να σι τηρώ.

Φεύγοντας τις έπιρναν τα πιδιά απου πίσου, αυτές φούρνο το κιφάλι, ίσια σπίτι (όχι κι όλις). Είχαν απού ένα καλό φουστάνι που μι τὰ' αυτό πήγιναν κι στις τχιές "φιλινάδης" να κιρνούν στα ονόματα, του σταυρό της νουνάς κι σκουλαρίκια φουσκίτσις.

Η Βασιλικούδα την ραγάνιζι τη μάνα της για σκουλαρίκια ώσπου πε-πε την κατάφιρι κι της τα πήρι. Πήγαν στην τχιάτσα τη Ρίγκα να της τα τρουπήσει τὰ' αυτιά αμά σαν είδι την καμμένη την βιλόνα μι του ράμμα, πισμάνιφι.

"Ίσύ χουλέρα γύριβις σκουλαρίκια" την άρπαξι η μάνα της απ' την κόσα "σκρούσου τώρα κι μούλουξι γιατί δα σι στουμπίξου".

Μούλουξι η έρμη, κιχ δεν έβγαλι. Κάθι ταχύ έκλωθι του ράμμα να μην κλείσει η τρύπα κι έβανι σάλι πικρό άνιφτου ώσπου να φύγει το πρήσιμου, όπους την ορμήνιφι η τχιάτσα η Ρίγκα κι όταν σι κάμποσις μέρις έβαλι τα σκουλαρίκια, τὰ' αλησμόνισι όλα, μπρος στα κάλη τίναι ου πόνους!

Αυτές που είχαν πράμματα για μιράκι ήταν οι νιόνυφις, κι ρούχα προικιάτικα μπόλικα και ζερς κομπινέζες κι τα μαλλιά πιρμανάντ τάφκειαναν κι τα χείλια κόκκινα τάβαφαν. Μι τη φιληνάδα μου τη Φανούλα, όταν είμασαν 9-10 χρονών, πηγαινάμι στους γάμους στουν Πρόδρομου, για τα κουφέτα που έρριχναν πλακουτούρα μι του ρίζι στουν Ησαία κι για να χαζεύουμι τις στολισμένες μι μαντώ κι δαχτυλίδια χρυσά κι βραχιόλια πούχαν φλουριά κριμασμένα μι αλυσιδίτσις, τσίγκι-τσίγκι ρουπουτούσαν. Ευωδιάζαν κολώ-

νια απ' του Γκουντή κι στριμωχνουμάστουν κοντά για να τις μυρίζουμι. Η Φανούλα που την άριζαν οι μυρωδιές, καμαδουμένη, αμα κι για πλάκα αλείφτηκι μιάφρα βανίλια σκόνη κι μοσχομύριζι σαν κουραμπιές, μας ανοιξι την όριξη!

Αυτά στα χρόνια του 50 γιατί μι του που ήρθαν του 60 τι νάυλον βγήκαν, τι ορλόν, τι μοφλόν, όλα άρχισαν ν' αλλάζουν πολύ γρήγορα....

ΕΔ

"...Η βαριά παρακαταθήκη που μας κληροδότησαν όλοι εκείνοι που αγωνίστηκαν για την εκπλήρωση των μεγάλων ιδανικών της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας επιτάσσει τη διεκδίκηση από μέρους μας της δικαίωσης της ιστορικής μνήμης του έθνους μας. Και αυτή την ανάγκη έρχεται να καλύψει το συγκεκριμένο βιβλίο..."

Κώστας Φωτιάδης
Καθηγητής της Ιστορίας
του Νεότερου Ελληνισμού

ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

- Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας (Δημοτική βιβλιοθήκη) τηλ. 2332024102
- Σαμαρά Λευκή τηλ. 2332022575

ή Βιβλιοθήκη Βεροίας

Χριστούγεννα

Ευθυμούλας Μπαμπάτση-Τζερεφού

Λένε πως για τον άνθρωπο, πλούτος είναι, όμορφες εικόνες από την παιδική του ηλικία, που πάνω σ' αυτές μπορεί να στηρίζει την υπόλοιπη ζωή του.

Θεωρώ τον εαυτό μου πλούσιο γιατί έχω συλλέξει πολύτιμους θησαυρούς, μνήμης, που όταν τους χρειάζομαι ανοίγω τα μπαούλα μου και χάνομαι μέσα στον χρόνο.

Ο χρόνος σκληρός και τρυφερός μαζί και αυτό γιατί όταν είναι μπροστά μας νομίζουμε ότι είναι ατελείωτος και όταν τον έχουμε αφήσει πίσω μας είναι σαν να έχει περάσει, μέσα σε μια στιγμή.

Μπήκαμε στον Δεκέμβρη τον μήνα των εορτών και βλέποντας τον κόσμο να προετοιμάζεται, θυμάμαι πως περιμέναμε εμείς τα δικά μας Χριστούγεννα.

Θεέ μου, τι χαρά, τι αγωνία, τι προσδοκία. Αγωνία, για το πότε θα περάσει η Αγιά Βαρβάρα, ο Αγιά Νικόλας, ο Αγιά Σπυρίδωνας και να φτάσουν τα Χριστού, να βγούμε να πούμε μέσα στην παγωμένη νύχτα τα κόλιντα.

Χαρά για την όλη προετοιμασία. Μέρρες πριν, οι τσιουμπανίκες έτοιμες και τα σακκούλια κρεμασμένα, συνεννόηση με πια παρέα θα βγούμε, πόσα άτομα θα είμαστε, από ποιο σπίτι θ' αρχίσουμε και προσδοκία για το αν θα μας αγόραζαν κανένα ζευγάρι παπούτσια, ειδικά αν μας έταζαν λουστρίνια ύπνο δεν είχαμε. Τίποτα όμως δεν ήταν δεδομένο. Αν πουλιούνταν τα μελεφόρια θα φορούσαμε καινούργια ρούχα, αν όχι με τα περσινά και τα προπερσινά. Τσιμουδιά δεν

βγάζαμε.

Έφτανε η πολυπόθητη μέρα που έκλειναν τα σχολεία. Το βράδυ απ' τη χαρά μας, καθισμένοι όλοι πάνω στο φαρδύ ντιβάνι της κουζίνας ο ένας πάνω στον άλλο, κάναμε πρόβες. Τραγουδούσαμε, στην ουσία τσιρίζαμε, προσπαθώντας να αποδείξουμε ποιος έχει καλλίτερη φωνή. Ο μπαμπάς μου, ακουμπισμένος, στο τραπέζι, έχοντας απέναντι το ράδιο και ακούγοντας όπως κάθε βράδυ την εκπομπή "εδώ Μόσχα", δεν μπορούσε να μας κάνει ζάπι. Με το ένα χέρι στο αυτί και το άλλο στο στόμα. Σου σ..σ..σ.. "Καλπουζάνικα" (από το Καλπουζάνης, Καλπουζανιά, Καλπουζάνικο Καλπουζάνηδες, Καλπουζανιές, Καλπουζάνικα)

Δική του ήταν η γραμματική την έκανε ότι ήθελε. Κάθε ένας με το βιολί του και εμείς με το δικό μας.

Το επόμενο βήμα, ήταν η προσαρμογή σε διαφορετικές κλιματολογικές συνθήκες. Από την ζέστα της κουζίνας νταμπλωμένοι, άντε στην χειμωνιάτικη την κάμαρη, που ήταν βόρειος πόλος. Τάχα τι χειμωνιάτικη ήταν δεν ξέρω. Θερμοκρασία του δωματίου κάτω του μηδενός, αποδεδειγμένο από το ποτήρι με το νερό στο τζάκι που το πρωί ήταν πάγος.

Κάτω από τα στρωσίδια χτυπούσαν τα δόντια μας, και προσπαθούσαμε να ζεσταθούμε από την ανάσα μας. Παρ' όλα αυτά βλέπαμε όνειρα.

Ονειρευόμασταν το πρωινό ξύπνημα της επόμενης μέρας που θα βγαίναμε να τα πούμε τα κόλιντα στα σοκάκια της μικρής μας πόλης που ήταν μια μεγάλη γειτονιά.

Ξεκινούσαμε από τους μαχαλάδες μας, μετά στις νουνές μας, ύστερα στις θείες μας και μόλις ξημέρωνε άφαντοι στα σπίτια μας.

Η Θεία μου η Φανούλα η Περικλείνα, η θεία η Μαριγούλου η Μηνάινα η θεία Ελένη η Γιάννινα, η Κατίνα η Πίπινα, τη μάνα μου τη φώναζαν Τάσηνα, κατέβαιναν τις σκάλες με τα κανέστρια ή τα σινιά γεμάτα, κάστανα, καρύδια, λεφτόκαρα, ξυλοκέρατα, τζίντζιφα, ρόδια, και μερικές φτωχές μήλα απ' αυτά που είχαμε όλοι στα σπίτια μας κουβανό στις καλές κάμαρες και στα ανώγεια. Ήταν μικρά σα σφοντίλια και παραμορφωμένα από το φουσικλάδι. Μουσκουνάμε όταν μας τα έδιναν και τα πολεμούσαμε. Εμείς θέλαμε μανταρίνια, γιατί τα πορτοκάλια δεν ήταν δυνατό να φανταστούμε ότι θα μας έδιναν.

Η κυρά Ελένη η Κολτσιάκινα όμορφη και καλοσυνάτη, ανοιχτή πάντα η πόρτα, στο αρχοντικό της, μπαίναμε στην πεντακάθαρη αυλή με τα πετραδάκια και ώσπου να ετοιμαστούν τα κορίτσια της, μας ανέβαζε στο σαλόνι, με το πράσινο βελούδινο τραπεζομάντηλο, μας κερνούσε γλυκό του κουταλιού και μας έδινε από ένα ολόκληρο μανταρίνι.

Ήταν και μια άλλη κυρά, (ονόματα δεν λέμε), στην κορυφή της σκάλας, ολόκληρος όγκος που με αυταρχική φωνή, φώναζε, "να έρθει το βαπτισίμι μου απάνω". Εμείς όλοι κάτω με σκιαγμένα μάτια, φοβόμασταν μην τρουκουλιστεί και μας πλακώσει.

Ταπ-ταπ η Καίτη με σεβασμό προς τη νουνά της ανέβαινε, έπαιρνε το χαρτζηλίκι της και το μανταρίνι της, ύστερα το βουνό τρουκουλιούνταν για να μας δώσει από μισό μανταρίνι. Κάθε χρόνο λέγαμε ότι δεν θα ξαναπάμε και κάθε χρόνο εκεί ήμασταν.

Πάντα απ' τον μαχαλά του Αγιώργη έβγαιναν πρώτοι, απ' όλους και μας ξυπνούσαν με το Κολίντος- Μελίντος. Μέσα σε λίγη ώρα απ' όλα τα σοκάκια ακούγονταν τα κόλιντα.

Χριστούγεννα πρωτούγεννα

Πρώτη γιορτή του χρόνου

Για βγείτε, δείτε, μάθετε όπου

Χριστός γεννάται

Γεννάται και ανατρέφεται με μέλι και με γάλα

Το μέλι τρων οι άρχοντες το γάλα οι αφεντάδες.

Ανοίξτε τα κουτάκια σας τα κατακλειδωμένα

Και δώστε μας τον κόπο μας όπου Χριστός γεννιέται.

Συνεχίζαμε με το "Κόλιντα μέλινα, σιούρβα βασιλίνα, το σκυλί σου μ' έφαγε, τρανό κουλίκι θέλω, δεν θέλω τη μάνα σου την θέλω να τη φιλήσω μια φορά και πάλι να στη φέρω."

Στο τέλος δυνατά φωνάζαμε Κόλιντα Μπάμπου και αμέσως πέντε έως δέκα τσιουμπανίκες να χτυπούν με δύναμη τις πόρτες. Τσιουμπανίκα για τα νεότερα παιδιά που δεν ξέρουν, είναι η γκλίτσα του τζιοπάνου και ανάλογα τις ικανότητες του κατασκευαστή ήταν μικροκαμωμένες ή χοντροκομένες. Πάντως ο μπαμπάς μου τις έκανε και καταλάβαινες το χτύπημα. Οι πόρτες όμως άντεχαν όπως άντεχαν και οι καρδιές των νοικοκυραίων. Ακούγοντας "σ' αυτό το σπίτι το ψηλό πέτρα να μην ραγίσει και ο νοικοκύρης του σπιτιού χίλια χρόνια να ζήσει", κανένας δεν θύμωνε: Άντε και του χρόνου φώναζε με χαρά και χρόνια πολλά να έχετε. Τότε που τα λέγαμε τα κόλιντα αντιλαμβανόμουν τις κρυγιαδισμένες παραφωνίες μας, τώρα όμως που αναπολώ, νομίζω πως ήταν θείες ψαλμωδίες.

Τη χαράη όλοι στα σπίτια τους. Με μάτια κόκκινα γεμάτα γκαμάτσες απ' την αϋπνία στη χειμωνιάτικη κάμαρη που τώρα ήταν αναμμένο το τζάκι και χαιρόσουν να τη βλέπεις φρεσκοαβεστωμένη και λαμπερή με τα καινούργια τα ζηλιά τις κλαρωτές κουρτίνες, με βολανάτη και πιασμένες στην άκρη τρισευτυχισμένοι, προστά στη φωτιά να μοιράζουμε με σοβαρότητα και ευθύνη τα κόλιντα. Δυο κάστανα εσύ, δυο εσύ, τρία εσύ, τρία εσύ, τρία εσύ, μισό μανταρίνι εσύ,

μισό εσύ. Μετά τη μοιρασιά λίγος ύπνος στην κώχη, κουκουλωμένοι με την κόκκινη βελέντζα, μας έκανε καλό.

Στο πέρα το ανώγι το Χριστουγεννιάτικο δέντρο καμάρωνε μέσα σ' ένα καδί άδειο από μπάτσιο η αρμιά, που το γεμιζαμε πατάτες, για να στερεωθεί και για να είναι όμορφο, γύρω-γύρω το τυλίγαμε με ένα πολύχρωμο, υφαντό φύλλο κωχιάρικο με σαΐτες.

Κάτω στο πάτωμα το πεντάφυλλο με τα πουλιά ζηλί και στο νταβάνι λαβδαρές. Μια σκέτη λάμπα κρεμασμένη με τόσο φως όσο να βλέπεις.

Στην άκρη, η σκάλα η κλωστή με τα τορνευτά κάγκελα και τα κανάτια στα παραθύρια χωρίς τζάμια. Ψόφος κρύο. Εμείς όμως εκεί ώρες ατελείωτες να καμαρώνουμε το δημιούργημά μας, ήταν όλο δικό μας, κανένας δεν μας το χάρισε.

Ο πρώτος μου εξάδελφος ο Χρηστάκο, έτσι τον λέγαμε έφερε το δέντρο από το βουνό και η Μαρίκα έκανε την φάτνη χειροποίητη. Εμείς όλοι βοηθοί στο στόλισμα.

Όλη τη χρονιά μαζεύαμε το ασημόχαρτο από τα τσιγάρα, για να τυλίγουμε τα καρύδια και να τα κρεμάσουμε στο δέντρο. Χρωματιστές γυαλιστερές καραμέλες από τον Αντώνη τον καραμελά και τον Ηλία στόλιζαν τα κλαριά του κέδρου σκαλιστά αγγελάκια, Αγια Βασίληδες, Χριστοί και βαμβάκι για χιόνι.

Κάθε φορά που περνούσαμε απ' το ανώγι άντε και από καμιά καραμέλα, στο στόμα ή μανταρίνι και έτσι το δέντρο σιγά-σιγά άδειαζε χαρίζοντας μέχρι το τέλος των γιορτών τη γλύκα του.

Την άλλη μέρα τα Χριστούγεννα. Στους μαχαλάδες αναμμένοι οι καρτσιούνιοι. Ένα μήνα πριν τα παιδιά (αγόρια) φώναζαν στις νοικοκυρές "Ξύλα για τα Χριστού" και όσα περισσότερα μάζευαν, τόσο μεγαλύτερο καρτσιούνιο είχε ο μαχαλάς. Ακούγονταν σ' όλη τη Νάουσα που

ήταν ο μεγαλύτερος.

Πηγαίναμε, να τον δούμε, και νοιώθαμε μια κρυφή ζήλια ενώ οι άλλοι που τον έκαναν καμπάρτιζαν.

Τρεις μέρες και τρεις νύχτες η φωτιά έκαιγε για να ζεστάνει το μικρό και μεις όλοι εκεί μαζεμένοι να γιορτάζουμε τη γέννησή Του. Άλλοι έψηναν μπριζόλες και έπιναν κόκκινο μπρούσικο κρασί, χόρευαν ακούγοντας από ένα μικρό τρανζιστοράκι δημοτικά και λαϊκά τραγούδια και άλλοι πάλι έπαιζαν χαρτιά.

Εκείνη την ημέρα όλα ήταν γιορτινά! Τα σπίτια, ασβεστωμένα, οι αυλές καθαρές και τα κελάρια, τα αχούρια με τα ζώα και αυτά σε μια σειρά βαλμένα και από τις κουζίνες έβγαιναν αυτές οι αξέχαστες μυρωδιές, από τους φρεσκοαυγοκομένους σαρμάδες και τον νταβά, το χοιρινό με το πράσσο.

Στα παρακέλια ευοιδίαζαν οι κρυμμένοι κουραμπιέδες, το σπιτικό "μπακλαβί" το κανταΐφι.

Μέσα στα μετρημένα της καθημερινότητας, αυτές οι μέρες, ήταν μέρες πλουσιοπάροχες. Πώς να μην θέλουμε να είναι κάθε μέρα Χριστούγεννα.

Ευχαριστώ όλους αυτούς, που μας άφησαν πίσω τους μαζί με τα πολύτιμα δώρα τους. Μπορεί ποτέ να μη βρήκαμε μια κούκλα που να περπατάει, να μιλάει, να ανοιγοκλείνει τα μάτια της ή ένα ηλεκτρικό τραινάκι στο μαξιλάρι μας για το Χριστουγεννιάτικο δώρο, οι εικόνες που είδαμε, οι ήχοι που ακούσαμε, οι μυρωδιές που μυρίσαμε, ήταν όλα αληθινά, τίποτα δεν ήταν ψεύτικο ήταν δώρα μέσα από την καρδιά τους, γι' αυτό τους ευχαριστούμε.

Γαμήλιες φωτογραφίες

(με αφορμή μια έκθεση περί γάμου και άλλων τινών)

της Ευγενίας Ζάλιου-Μπασιακούλη

Μια έκθεση που οργανώθηκε στη Δημοτική βιβλιοθήκη στις αρχές Ιουνίου, με πλούσιο φωτογραφικό υλικό από ναουσαίικους γάμους από τις αρχές μέχρι τα μέσα του 20ου αιώνα, υπήρξε η αφορμή για παράπλευρες έρευνες, που έφεραν στο φως πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία που σχετίζονται με τα γαμήλια έθιμα, αλλά και τις μικρότερες συνήθειες των ναουσαίων, χαρακτηριστικές της παλιότερης κοινωνικής ζωής της μικρής μας πόλης.

Από συζητήσεις και μαρτυρίες παλαιότερων, συγκεντρώθηκε ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον υλικό: παλιές φωτογραφίες, προσκλητήρια, ενθυμήματα, προικοσύμφωνα που πρόθυμα ή και με συναισθηματική δυσκολία μου εμπιστεύθηκαν και τους ευχαριστώ γι' αυτό. Ανασκαλίζοντας παλιά σεντούκια, χάρτινα κουτιά με φωτογραφίες και συναντώντας πρόσωπα γνωστά και σεβαστά, στο άνθος της ηλικίας τους και σε μια κορυφαία στιγμή της ζωής τους, όπως είναι ο γάμος ένωση ιδιαίτερες συγκινήσεις. Ο γάμος υπήρξε πάντοτε ένα εξαιρετικό γεγονός και είχε το χαρακτήρα γιορτής για τις οικογένειες και το συγγενικό και φιλικό περoβάλλον των μελλονύμφων. Ως τέτοιο λοιπόν προϋπόθετε λεπτομερή προετοιμασία ώστε να τηρηθούν κατά γράμμα όλοι οι άγραφοι κανόνες που σηματοδοτούν τα γαμήλια έθιμα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα όσα προηγούνται του γάμου, τα προξενιά, οι αρραβώνες, η προικοδοσία, η προετοιμασία των προικιών. Διαδικα-

σίες που ξεκινούν από την απλή βολιδοσκόπηση των γονέων των νέων, μέχρι το πραγματικό πανηγύρι που στήνεται κατά την ημέρα του γάμου, αλλά και τη διαπίστευση της νύφης ως νέο μέλος του νοικοκυριού και απόδοση σ' αυτήν των προνομίων που δικαιούται.

1930: Νεόνυμφοι Βασίλης Χρησιτίδης-Ευρυδίκη Λούση. Ο γάμος έγινε στη Νάουσα, ΦΩΤΟ σε studio Αθηνών

Για πρώτη φορά λοιπόν έγινε συγκέντρωση των φωτογραφικών καταγραφών των γάμων στη Νάουσα από τις αρχές μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα. Μέσα στις 158 φωτογραφίες που εκτέθηκαν, ανατυπώθηκαν τα δρώμενα του γάμου της εποχής εκείνης: η ετοιμασία των προικιών, τα προξενιά, η πομπή του γάμου, η καθολική συμμετοχή των κατοίκων και βέβαια τα νιόγαμπρα ζευγάρια. Οι πολυπληθείς επισκέπτες της έκθεσης συγκινήθηκαν ιδιαίτερα, αναγνωρίζοντας στις φωτογραφίες γνωστά ή συγγενικά πρόσωπα ή ακόμα και τα δικά τους και πολλοί έσπευσαν να αναδιφήσουν στα δικά τους "κουτιά" και να προσφέρουν νέο υλικό στη συλλογή.

Στις φωτογραφίες της έκθεσης αντανακλώνται ξεκάθαρα, το πνεύμα και οι φωτογραφικές αντιλήψεις της εποχής εκείνης. Τα σκηνικά ευρηματικά, συνδυασμένα με ανάλογο ζωγραφισμένο φόντο από αυτοδίδακτους ζωγράφους ή από τους ίδιους τους φωτογράφους: τοπία, εσωτερικά ή εξωτερικά μεγάρων ή και πιο απλά, με το χαρακτηριστικό ντεκόρ, ένα κρεμασμένο υφαντό ναουσαϊκό ζιλί, αποτελούσαν τις πιο συνηθισμένες μορφές φόντων, που συνδυάζονταν με αντίστοιχα αντικείμενα στο πρώτο πλάνο. "Η εξέλιξη των φωτογραφικών σκηνικών και επίπλων στις διάφορες περιόδους αποτελεί ένα χρήσιμο βοήθημα για τη χρονολόγηση των φωτογραφιών. Σε κάθε δεκαετία υπάρχει μια αλλαγή στα χρησιμοποιούμενα σκηνικά". (Άλκης Ξανθάκης: Ιστορία της Ελληνικής φωτογραφία, Αθήνα 1994, σ.110).

Άλλες φωτογραφίες νεονύμφων ήταν τραβηγμένες μπροστά στην εξώπορτα του σπιτιού, στο μπαξέ με τα δέντρα, στην αυλή, στη γειτονιά, στο δρόμο. Όσες φωτογραφίες βγήκαν στο σπίτι είχαν για φόντο ένα υφαντό ζιλί με πουλιά, μαστραπάδες ή λόντρες και άλλες πάλι μια απλή κουβέρτα. Μπροστά στα πόδια των νεονύμφων για ντεκόρ είχαν ριγμένα λουλούδια ή δάφνες.

Επίσης άξιο προσοχής είναι ο τρόπος που πόζαραν οι φωτογραφιζόμενοι, με την άκαμπτη στάση και το στερεότυπο ύφος: την αγέρωχη στάση των ανδρών, την συγκρατημένη έκφραση των συναισθημάτων των γυναικών και τον έκδηλο σεβασμό τους στα πεθερικά, στο σύζυγο και τα μεγαλύτερης ηλικίας μέλη της οικογένειας, οι τυπικά

Αναστάσιος Καψαλάρης - Ελάνη Πουρέγκα.
Νιόγαμπρα 1928

καθορισμένες θέσεις κατά τη φωτογράφιση, οι πατριαρχικές ή μητριαρχικές (λόγω χηρείας) οικογένειες, η κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση, η επιρροή της ευρωπαϊκής μόδας όχι μόνο στα νυφικά αλλά και στην ένδυση των υπολοίπων φωτογραφιζόμενων, η παραδοσιακή νυφική φορεσιά αλλά και η εξέλιξη των ευρωπαϊκών νυφικών και γαμπριάτικων κουστουμιών ανά δεκαετία.

Επειδή στη Νάουσα δεν υπήρχαν φωτογραφεία, τα πιο ευκατάστατα ζευγάρια μετά το γάμο τους ταξίδευαν στη Θεσσαλονίκη ή και την Αθήνα ακόμη, για να φωτογραφηθούν σε στούντιο. Το πιο γνωστό και φημισμένο φωτογραφείο στη Θεσσαλονίκη ήταν των αδελφών Λιόντα. Το 1920 τον Μιχαήλ Λιόντα θα τον διαδεχτεί ο γιος τους Θεόδωρος που θα συνεργαστεί μετά το 1924 με τον Μαυρίδη για να δημιουργήσουν το πασίγνωστο φωτογραφείο των "Λιόντα - Μαυρίδη". Η συνεργασία τους αυτή διατηρήθηκε μέχρι το 1940.

Από το φωτογραφείο "Λιόντα" διασώθηκαν καταπληκτικές καλλιτεχνικές κλασικές φωτογραφίες σε στούντιο, κολλημένες σε σκληρό ιλουστρασιόν χαρτόνι, διακοσμημένο στην πίσω πλευρά με την περίτεχνη φίρμα της εταιρείας.

Κάποια άλλα φωτογραφεία της Θεσσαλονίκης έστελναν δικό τους φωτογράφο στη Νάουσα, αποθανάτιζαν επί τόπου τους ενδιαφερόμενους και η εκτύπωση γινόταν πάλι στη Θεσσαλονίκη, σε χοντρό σχετικά χαρτί, διαστάσεων 8,5X14 εκ. Carte Postale ή Post Card ή Cartolina Postale. "Η μόδα της carte de visite ξεκίνησε το 1860 και θεωρούνταν ιδιαίτερα σημαντικό το να προσφέρει κανείς σε φίλους (οικογενειακά και φιλικά πρόσωπα) μια πρόσφατη φωτογραφία και ιδιαίτερα του γάμου του, τραβηγμένη από γνωστό φωτογράφο. Οι διαστάσεις ήταν τυποποιημένες. (Ξανθάκης, σελ. 66).

Η φωτογραφία ήταν σπάνιο είδος στις αρχές του 20ού αιώνα, σπούχιζε αρκετά και θεωρούνταν ξεχωριστό γεγονός για την οικογένεια. Από το 1900 - 1920 οι φωτογραφίες στη Νάουσα είναι λίγες και προέρχονταν από τις πλούσιες κυρίως οικογένειες. Μέχρι το 1939 σιναντώνται περισσότερες, όλων σχεδόν των κοινωνικών στρωμάτων, αλλά από το 1940 - 1950 γίνονται πολύ λιγοστές έως ελάχιστες, εξαιτίας της εμπόλεμης κατάστασης που επικρατούσε (γερμανική κατοχή, εμφύλιος πόλεμος).

Λόγω του αδελφοκτόνου εμφυλίου πολέμου, πάρα πολλά σπίτια κήκαν και σχεδόν όλων των πλουσιών που ήταν στην αγορά. Μαζί με τις καταστροφικές φλόγες, εξαφανίσθηκαν και πραγματικοί παραδοσιακοί θησαυροί: φορεσιές, κοσμήματα, φωτογραφίες, αρχιτεκτονικά οικοδομήματα κ.α. Με πόνο ψυχής, ηλικιωμένες Ναουσαίες αλλά και νεώτερα μέλη οικογενειών που κήκαν τα σπίτια τους, μου εκμυστηρεύτηκαν τον καημό τους, επειδή δεν τους απέμεινε για ενθύμιο "τουλάχιστον μια φωτογραφία". Γιατί η φωτογραφία είναι το συνηθέστερο και πιο απλό στολίδι του σπιτιού. Έχει τη θέση της "στο επιβλητικό μέγαρο έως και το ταπεινό υπόγειο", όπως χαρακτηριστικά είχε πει ο παλαίμαχος δημοσιογράφος Σπύρος Μελάς.

Απ' το 1950 και ύστερα οι φωτογραφίες σταδιακά αυξάνονται, ενώ παράλληλα τα γαμήλια έθιμα απλουστεύονται. Τα πρώτα φωτογραφεία της Νάουσας μέχρι την περίοδο του μεσοπολέμου ήταν του Δαμιανού Ιωαννίδη στη Μ. Αλεξάνδρου και του "Φωτο Κουριώτη" στη Β. Κων/νου, στο σπίτι του Τσιάρα. Ο Β. Χατζηνάτας που κατοικούσε στη Βύρωνος, λόγω έλλειψης ανάλογου εξοπλισμού, χρησιμοποιούσε για στούντιο τον μπαξέ του σπιτιού του. Πλανόδιοι φωτογράφοι ήταν ο Λάζαρος Μαυρόπουλος την εποχή της κατοχής, οι Αδελφοί Μικρόπουλοι "Φώτο Δαυίδ" και ο Τάκης Γκουτής.

Ένα άξιο καταγραφής γεγονός είναι ότι πολλές Ναουσαίες που παντρεύτηκαν κάτω από τις δύσκολες εμπόλεμες συνθήκες και δεν είχαν τη δυνατότητα να βγουν φωτογραφία, μετά το 1950 και αφού τελείωσε ο πόλεμος, εκπλήρωσαν τη μεγάλη επιθυμία τους ως εξής: πήγαν σε φωτογραφείο της Νάουσας ή της Θεσσαλονίκης, φό-

Νιόνυμφοι 1916, Θεογάρης Κάλης - Βαγγελή Κουλιτζή

ρεσαν το νυφικό τους ή αν το νυφικό ήταν φτωχικό έβαζαν ένα πιο φανταχτερό (από αυτά που διέθετε το φωτογραφείο για το συγκεκριμένο σκοπό) και φωτογραφίζονταν μαζί με το σύζυγο. Η φωτογραφία αυτή που δήλωνε την πιο ευτυχισμένη στιγμή της ζωής τους, άσχετα αν τραβήχτηκε ύστερα από 2-3 χρόνια, φάνταζε κορνιζαρισμένη στο καλό δωμάτιο στου σπιτιού, μέχρι τα βαθιά τους γεράματα.

Άλλο πάλι χαρακτηριστικό γεγονός είναι ότι, στη δεκαετία του '50 περνούσαν από τις γειτονιές της Νάουσας γυρολόγοι φωτογράφοι, κυρίως από την Αθήνα, κουβαλώντας μαζί τους μεγάλες φωτογραφίες νεονύμφων με πολύ εντυπωσιακά νυφικά. Ορισμένες γυναίκες που λόγω πολέμου και οικονομικών δυσκολιών παντρεύτηκαν με ένα απλοϊκό νυφικό ή δεν βγήκαν φωτογραφία, βλέποντας τις φανταχτερές αυτές νύφες και θέλοντας να εκπληρώσουν τον ενδομυχο πόθο τους για μια όμορφη νυφιάτικη φωτογραφία, διάλεγαν όποιο νυφικό τους άρεζε από τις έτοιμες, ξένες φωτογραφίες. Έδιναν μια παλιά δικιά τους φωτογραφία και ο φωτογράφος σε λίγες εβδομάδες επέστρεφε φέρνοντας μαζί του μια εντυπωσιακή κορνιζαρισμένη φωτογραφία γάμου, που τα σώματα με το όμορφο νυφικό και το άψογο γαμπριάτικο κουστύμι ήταν ξένα, αλλά τα πρόσωπα είχαν αντικατασταθεί με μοντάζ, βάση της παραγγελίας.

Η Ελένη Αοίκη, το γένος Γιάγκα που παντρεύτηκε το 1953, μου είπε χαρακτηριστικά: "ο φωτογράφος που πέρασε απ' τη γειτονιά, μι έδειξε ωραία νυφικά. "Θέλεις μια φωτογραφία; Διάλεξε το νυφικό, φέρε τα κεφάλια σας και θα σι κάνω μια φωτογραφία το κάτι άλλο!". Σι μια εβδομάδα ήρθε απ' την Αθήνα και μι έφερε τη φωτογραφία που στοίχισε 25 δραχμές, όσο ένα μεροκάματο του Μιχάλη, του άντρα μου. Η φωτογραφία μι άρισι πολύ, μόνο που ο λαιμός του Μιχάλη είναι πολύ ψηλός".

Άλλοτε πάλι, το τελικό αποτέλεσμα του φωτομοντάζ στα πρόσωπα ήταν βέβαια άψογο, όμως ο γαμπρός ήταν πιο ψηλός ή πιο κοντός από τη νύφη, γιατί ο φωτογράφος κατά τη διάρκεια της παραγγελίας, συμφωνούσε με τη γυναίκα - νύφη και δεν έβλεπε τον άντρα. "Στη νυφιάτικη φωτο-

Οι νιόνυμφοι Σταύρος Σπάρτσης και Μαριγούλου Μήτσιαλα

γραφία των γονέων μου, ο πατέρας μου είναι πολύ πιο κοντός από τη μητέρα μου γιατί το νυφικό που διάλεξε η μητέρα μου, η νύφη που το φορούσε είχε κοντό άντρα. Έτσι βγήκε και ο πατέρας μου κοντός!" μου είπε γελώντας η κ. Ελενίτσα.

Ένα άλλο είδος φωτομοντάζ συναντιέται στους γάμους μεταναστών από την Αμερική. Ενώ παντρεύονταν στη Νάουσα, όταν επέστρεφαν στην Αμερική, τη φωτογραφία που είχαν βγει στη Νάουσα τη συμπλήρωναν με χολυγουντιανό φόντο.

Ιδιαίτερα συγκινητικές ήταν οι αφιερώσεις. Από τις αρχές του 20ού αιώνα είχε γίνει πανελλαδική συνήθεια να γράφουν πίσω από τις φωτογρα-

φίες που πρόσφεραν σε φιλικά ή αγαπημένα πρόσωπα, μικρά έμμετρα τετράστιχα, όπως π.χ.

*"Είναι κορμιά που δε μιλούν
σώματα που δεν κινούνται
Μα είναι ένα ενθύμιο
που δεν λησμονούνται"*

Όλες οι φωτογραφίες της έκθεσης ήταν ασπρόμαυρες και μόνο μια χρωματισμένη στο χέρι με παστέλ χρώματα που εκτυπώθηκε στο φωτογραφείο "Διονύσια" της Θεσσαλονίκης το 1951 και ανήκει στο ζευγάρι Αλέξανδρο Χατζημολύση και Άννα Δημούλα.

Το ερευνητικό ενδιαφέρον της έκθεσης ήταν πολύ μεγάλο καθώς μέσα από τις φωτογραφίες μπορούν να εντοπιστούν στοιχεία για την εποχή εκείνη, όταν οι άνθρωποι ζούσαν το γεγονός του γάμου, με τις δυνατότητές του ο καθένας ξεχωριστά, χωρίς τις σημερινές υπερβολές και τάσεις επίδειξης.

1950: Ασίκης Μιχάλης - Ελένη Γιάνγκα

Ο ΤΟΠΙΚΟΣ - ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΜΠΑΤΣΙΟΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚ ΤΗΣ Ε.Ε. ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ

Του Νικόλα Σαμαρά
Φωτογραφίες: Γιάννη Κοσμαρίκου

Ένα πρωινό του φετινού καλοκαιριού, με τον Αη - Λια πίσω από την πόρτα, με βαρύ χαβά λόγω ανυπόφορης ζέστης και ενώ ρουφούσα την τελευταία ρουφηξιά του πρωινού τονωτικού καφέ, πριν πάρω τον κατήφορο για τον μπαχτσέ, βλέπω σε περίοπτη θέση του τραπεζιού ακουμπισμένων έναν τεσκερέν για ψώνια. Βλέπω επίσης να φιγουράρει στην πρώτη θέση και με κεφαλαία γράμματα εντολή προμήθειας ενός τεμαχίου καλού παραδοσιακού πρόβειου Μπάτσιου.

Ως φαίνεται, η συμβία είχε αποφασίσει για μεσημβρινό γεύμα μακαρονάδα με ντοματομένο και ψιλοκομμένο σκόρδο καϊμάν και για πρόσθετη, ιδιαίτερη νοστιμιά ήθελε να την πασπαλίσει με τριμμένο κίτρινο πρόβειο μπάτσιο παραδοσιακό με τρύπες ωριμάνσεως. Ή και το πιθανότερο, να ήθελε να με ευχαριστήσει με μάντζια (τηγανητό μπάτσιο με καλολιανισμένη ντομάτα, σκόρδο και καυτερή πιπεριά) για την οποία γνωρίζει καλά ότι την ορέγομαι πολύ. Δοθέντος

ότι απεχθάνεται όλα τα προς τούτο εισαγόμενα τυροκομικά, μηδὲ εξαιρουμένης και αυτής της ιταλικῆς παρμεζάνας, μετά την επανάκαμψή μου, πήρα σβάρνα όλα τα εναπομείναντα μικρομπακάλικά και τα ουκ ολίγα σούπερ - μάρκετ, προκειμένου να εκτελέσω την της συμβίας παραγγελιά.

Δυστυχῶς παρά τις φιλότιμες προσπάθειες, δεν μπόρεσα να βρω πουθενά μπάτσιο τέτοιο που ἤξερα, τέτοιο που ἔφτιαχνα επί τριάντα χρόνια στο Μπατσιό στο Βλαχ, ἢ τέτοιο που αλάτιζα την τελευταία δεκαετία στα Μπατσιά των αδερφών Τούρα στην Καριδιά και των αδερφών Βαλαβάνη στην Κερασιά, πάνω από τον Άγρα του νομού Πέλλης. Αυτά τα δυο χωριά είχαν απομείνει που να παρασκευάζουν μπάτσιο γνήσιο, πρόβειο, παραδοσιακό και τροφοδοτούσαν την αγορά μας και την περιφέρεια. Εδώ δυστυχῶς εἶχαν φτάσει τα πράγματα τελευταία. Ο μεν νομὸς Πέλλης να τον παρασκευάζει ἢ δε Νιάουστα να τον καταναλώνει.

Θα ἔταν υπερβολή αν σας εδήλωνα ὅτι ἔφαχνα ματαίως να βρω μπάτσιο στην αγορά τέτοιο που ἔφτιαχναν προπολεμικά ἀκόμη και στην δεκαετία του 1950. Εκείνος ο μπάτσιος ἦταν χτυπητός στο μπατσιοκάδι, με το τσορέλι, με εκατοντάδες χτυπήματα, μέχρι να αποβάλλει μέρος του βουτύρου, και συντηρημένος εκτός ψυγείου στα κελάρια. Αυτόν τον προσέφεραν ὄχι μόνο στην αγορά, ἀλλά και ἀπὸ σπίτι σε σπίτι, οι συνεχιστές της παράδοσης συμπατριώτες μας Στέργιος Μπαμίχας, Νικόλας Πασβάνης, Γεράσιμος Μπαμίχας, Τάκης Πασβάτης, που τον ἔφτιαχναν στα Μπάνια στο σημερινό Λουτροχώρι. Ο Ζαφείρης ο Μπίλας στο Γενίκιοϊ (Αρχάγγελος), οι Σαμαραίοι στο Βλαχ (Εσώβαλα), οι Αρκουδοχωριτες Τούφας Κώστας, Λαφάρας Βαγγέλης, Λιόλιος Θανάσης, Παπαδόπουλος Γιώργος, Βαδόλας Κώστας, ο Στέργιος ο Τούφας με τον Κολοβό και οι Τσακίρηδες και πολλοί ἄλλοι που δεν μπορῶ να

Πρωινό άρμεγμα

θυμηθῶ, στις στάνες της περιοχῆς μας. Αυτοί οι συνεχιστές της παράδοσης με σύνεργα μόνο ἓνα μπατσιοκάδι των διακοσίων οκάδων, ἓνα τσορέλι για το χτύπημα, ἓνα καζάνι και μερικές τζαντίλες ἔστηναν μπατσιά σε καλύβες, στις γύρω βοσκές και μας ἔφτιαχναν τον παραδοσιακό μπάτσιο, που μας τον μοίραζαν με τα μουλάρια.

Η κοινωνία μας εκείνη την εποχή δεν διέθετε για διατροφή μεγάλη γκάμα τυροκομικῶν. Σε καθημερινή βάση κυριαρχοῦσε ο μπάτσιος. Λίγο ἄσπρο τυρί ἀπὸ ντόπιους κτηνοτρόφους και ἀπὸ τους συμπολίτες που ἔφτιαχναν οι ἴδιοι ἀπὸ τα μπακατάρικα (οικιακά) γίδια και αγελάδες. Η ούρδα για τις πίτες των φτωχῶν μπόλικη. Το δε γιαούρτι καθημερινή, μεσημεριανή και βραδινή διατροφή, το μοίραζε ο καλοσυνάτος με πολύ χιούμορ μπάρμπα Πέτρος Εξηντάρας με δυο τσανάκες κρεμασμένες σε ἓνα κοντάρι στην πλάτη δίχως παλάντζα (ζυγαριά), ἀλλά με μετρίδι μια τενεκεδένια χούφτα. Επίσης, οι Καϊάφαδες, οι Στεργιοῦληδες και ειδικά ο Γιάννης, που το μοίραζε ἀπὸ σπίτι σε σπίτι με το τρίκυκλο. Ο Γιάννης, ἦταν αὐτός που ἄφησε τη δουλειά στο δημόσιο για να μην χαθεῖ το γιαουρτάδικο. Τέλος ο Γιάννης ο Ζαμποῦλης, οι Λάλαδες, οι Γιαννούληδες και ο ἀξέχαστος Κουτσογιάννης ο ποδαράτος γαλατάς και γιαουρτάς.

Την εποχή εκείνη λοιπόν τα πλιότερα Ναουσαϊκά σπίτια ἦσαν εφοδιασμένα με μπατσιοκάδια,

που τα έφτιαχναν μερακλίδικα από ξύλο μουριάς οι βαρελάδες μπάρμπα Δημητρός Μελιτζανής και οι αδερφοί Ματθαίου (Στεργιούληδες). Ήξεραν δε οι περισσότεροι πώς θα τον ωριμάσουν, πώς θα τον τεμαχίσουν και προπαντός πώς θα τον αλατίσουν, καθότι ήταν η σοβαρότερη δουλειά γιατί από έλλειψη ψυγείων έπρεπε να διατηρηθεί στα κελάρια. Με λίγα λόγια για την κοινωνία μας ήταν και είναι ένα κομμάτι από την παράδοσή μας και αναπόσπαστο κομμάτι του πολιτισμού μας.

Ο μπάτσιος ως τυροκομικό προϊόν, είναι ένα τοπικό σκληρό τυρί, ίσως το μοναδικό από όλα τα τυριά που διατηρείται στη σαλιαμούρα (άρμη), ενώ όλα τα άλλα στο ράφι. Πότε μπήκε στην κοινωνία μας, από πού έλκει την καταγωγή του και πώς πήρε το όνομά του, δεν έχουμε γνώσεις να τις διατυπώσουμε υπεύθυνα. Τα ερωτήματα αυτά τέθηκαν στον πανεπιστημιακό δάσκαλο γλωσσολόγο Μπαμπινιώτη και περιμένουμε απάντηση.

Ας μας επιτραπεί όμως να διατυπώσουμε δύο

απόψεις για έρευνα και μόνο. Η πρώτη άποψη είναι ότι η κοινωνία μας όλα τα τυροκομεία τα ονόμαζε Μπατσιά, εν αντιθέσει με την Βέροια που τα ονόμαζε Κασεριές. Τώρα, αν ο μπάτσιος βάφτισε το μπατσιό ή ο μπατσιός τον μπάτσιο θα μας το πουν οι αρμόδιοι. Η δεύτερη άποψη είναι ότι εμάς τους Βλάχους της διασποράς που εγκατασταθήκαμε στη Νιάουστα και σε άλλες περιοχές κυνηγημένοι από τον Αλή Πασά και τους Τουρκαλβανούς, οι μητροπόλεις της Βλαχιάς Μέτσοβο και Σαμαρίνα μας αποκαλούν Μπατούτς (δηλαδή χτυπημένους). Τον δε μπάτσιο οι Βλάχοι τον ονομάζουν μπατούτ, από τα πολλά χτυπήματα που δέχεται από το τσουρέλι μέχρι να παρασκευαστεί. Αυτά και μόνο για την ιστορία.

Τώρα, μη έχοντας άλλη επιλογή, κάθισα στην ουρά στο τμήμα τυροκομικών σε ένα σούπερ μάρκετ για να προμηθευτώ ένα κομμάτι έστω και από αυτόν τον βιομηχανικό μπάτσιο. Στο μεσολάβούν διάστημα της αναμονής από συνήθεια έριξα μια ερευνητική ματιά στα ψυγεία βιτρίνες των τυροκομικών και λαχταρίστηκα. Οι επελάσεις των εισαγόμενων τυροκομικών από την κεντρική

"Σπάσιμο" και ζεμάτισμα του πηγμένου τυριού
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ευρώπη έχουν κατακλίσει την αγορά. Κουβανό οι μπάλες από τα ολλανδέζικα Γκούντα και Ένταμ. Ξυλοθήκες τα ροκφόρ και μπλε τυριά της Δανίας. Κόπες τα ιρλανδέζικα Κέριγκολντ, που με αυτό οι καινούριες κυράδες αντικατέστησαν τον μπάτσιο στα μακαρόνια και στα σαγανάκια. Τα γαλλικά Καμαμπέρ και Μπρι και τα ιταλικά Πεκορίνο και Παρμεζάνα στην πρώτη θέση. Σε μια κόχη στριμωγμένα και περιφρονημένα το κασέρι μας, η κρητικιά κεφαλογραβιέρα και τα θεσσαλικά μανούρια.

Τα παραπάνω τα περιμέναμε από την ώρα που μπήκαμε σε αυτήν την μεγάλη αγορά, στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εκείνο όμως που με προβλημάτισε ήταν η εξαφάνιση του παραδοσιακού μπάτσιου, και ερώτησα να μάθω ποιοι και γιατί έβαλαν χέρι στην παράδοση μας και στον πολιτισμό μας. Με πληροφόρησαν ότι, δυστυχώς, από το 2005 μπήκαν σε πλήρη εφαρμογή οι κανονισμοί της Ε.Ε. και όλο το γάλα υποχρεωτικά θα συγκεντρώνεται και θα επεξεργάζεται μόνο σε βιομηχανικές μονάδες. Έτσι ο Ε.Φ.Ε.Τ. δεν ανανέωσε τις άδειες λειτουργίας των προσωρινών ορεινών και ημιορεινών τυροκομείων της νησιωτικής και ηπειρωτικής Ελλάδος. Με αυτές τις διατάξεις αναγκάστηκαν να κλείσουν και τα τελευταία πρόχειρα τυροκομεία της Κερασιάς και της Καρυδιάς. Τώρα αν με την εφαρμογή αυτών των κανονισμών χαθεί μια μεγάλη ποικιλία τυροκομικών από τα λουλουδιασμένα βοσκοτόπια των νησιών και της υπαίθρου, που μπορεί να είναι και πλιότερα από τα γαλλικά, και μαζί με αυτά χαθεί ένας πολύτιμος γαστρονομικός πολιτισμός, οι αρμόδιοι, τους κινδύνους αυτούς μάλλον τους έχουν καταγράψει στο χασαπόχαρτο.

Είναι να μην εξανίστασαι όταν βλέπεις την σήμερον ημέρα γάλα ορεινό από το Σιδεράκι, το Χατζηνητίνη, το Αγκάθι και τη Στέρνα να μεταφέρεται με βυτία από υψόμετρο 2000 για να υποστεί επεξεργασία στα Παλιοφάρσαλα με 40 υπόσκιάν; Υπόψιν ότι στο ίδιο βουνό πριν πενήντα χρόνια, στις 20 περίπου πρόχειρες κασερίες του Σελίου δουλεύονταν όλο το γάλα από 250 χιλιάδες αιγοπρόβατα και παρασκευάζετο το Κασκαβάλι (κασέρι αέρος), γνωστό ως κασέρι Βερμίου, που με την ποιότητά του είχε επικρατήσει όχι μόνο στο Πανελλήνιο, αλλά με εξαγωγές στην Αίγυπτο και σε αυτήν ακόμη την δύσκολη αγορά της Αμερικής.

Από όλα αυτά και άλλα πολλά γύρισα στο σπίτι και βρόντησα τον βιομηχανικό μπάτσιο στο τραπέζι και πήρα αμέσως στο τηλέφωνο τον Γιάγκο τον Κοσμαρίκο από το Τζιαμί να ετοιμάσει τα σύνεργα για να τον πάρω το ταχύ και να τραβήξουμε για τα ορεινά, στα γκόλια. Έτσι και έγινε.

Την άλλη μέρα το ταχύ στις έξι παρά κάρτο, αντάμωσα τον Γιάγκο και τραβήξαμε τον ανήφορο. Η πόλη σκαλωμένη σαν χελιδονοφωλιά στο δεύτερο πατάρι των προσχώσεων εκοιμάτο ακόμη. Η Μπλάνα, μαξιλάρι στο βουνό απελάμβανε τον πρωινό δροσερό χαβά που κατηφόριζε από τα δυο λακάδια της Παπαντής και του Σελιώτη.

Ετοιμασία της γκοούντας

Δημόσιο Κεντρική Επιτελεστική Βέροιας

Αφήσαμε τον Άγιο Νικόλα στα αριστερά μας και από τον περιπατητικό δρόμο της χοληστερίνης αφήνοντας δεξιά μας τις Μουτσάρες, σκαρφαλώσαμε στα καγκέλια προς Φασούλια. Το πρώτο δροσερό νερό της Κεντάρνης το ήπιαμε κάτω από τον ίσκιο των τριών πλατάνων που είχε φυτέψει ο αείμνηστος μπάρμπα Γιώργης Κοσμαρίκος. Πώς φτάσαμε στον Σταυρό δεν πήραμε χαμπάρι. Παίρνω εντολή από τον Γιάγκο να κάνω στάση με μπόλικο φρένο, για να κατέβει να ανάψει ένα κερί στο νυν κατακρεουργημένο πανέμορφο άλλοτε τοπίο.

Ο ήλιος ακόμα δεν είχε σταθεί καλά στα πόδια του και με το έντονο κόκκινο μόλις είχε αρχίσει να βιγκλάει στον οριζοντα. Το Κιούγκι στεγνό. Αυτήν την εποχή πάντα στερεύει. Το Γκουρνόσοβο μας υποδέχεται με το βαθύ γυαλιστερό πράσινο της άγριας βλάστησης της οξιάς. Ύστερα δε από ένα νυχτερινό μπουρίνι όλο το βουνό καμάρωνε και έμοιαζε σαν καλλίγραμμη παρθένα που μόλις είχε βγει από το μπανιερό της. Οι αναρριχόμενες λυγιές, σε πλήρη ανθοφορία, συναγωνίζονταν με τις οξιές και τα αγριοκαβάκια πιο θα πρωτοπιάσει τον ήλιο. Τελευταίο σταμάτημα πριν φτάσουμε στο Σιδεράκι, όπου και ο προσορισμός μας, τα 3-5 Πηγάδια. Εδώ ο Γιάγκος έβγαλε όλο το καλλιτεχνικό του άχτι. Αφού φωτογράφησε πλαγιές, κορυφές και πίστες, τον βλέπω να χώνεται σε μια συστάδα από ανθισμένα γουμαράγκαθα με το πιο γλυκό και απαλό μαβί που χάρισε η αλάνθαστη φύση. Η τέχνη, τα ερεθίσματα και οι ευαισθησίες στο Γιάγκο και μπόλικες και παν μαζί, απόδειξη ότι τα κατάφερε με υπομονή να φωτογραφήσει τους αγριοζεντούμπανους που είχαν επισκεφθεί τα άνθη για να ρουφήξουν το νέκταρ.

Μόλις χτυπήσαμε μάτι για Τσανακτσιό είδαμε να προβάλλει σε μια ραχούλα πάνω από τις Μεγαρεμιώτικες καλύβες, η νεοκτισθείσα εκκλησίτσα του Άη Λια. Ένδειξις ότι πέντε δρασκελιές ήθελε για να φτάσουμε στο κονάκι της κυρά - Ερμιόνης Αβέλλα από το Μακροχώρα Θεσσαλίας που με τα δυο αρσενικά της τον

Κρέμασμι της γκρούντας μπάτσιου για να αποσπαραγγίδει και τα τελευταία υγρά πριν τοποθετηθεί για ωρίμανση

Αδάμο και τον Γιώργο, τις νύφες και τα εγγόνια κάνει κουμάντο επί 46 χρόνια σε διάφορες βοσκές 2000 γαλάρια περίπου. Δύσκολα αυτήν την εποχή να βρεις γυναίκες Μπουμπουλίνες. Ξεπεζεύοντας λέγω στο Γιάγκο.

- Φίλε Γιάγκο, όμορφη η δασωμένη διαδρομή, καταπληκτικά όμως και τα γκόλια. Προπαντός αν πετύχεις αρωμαμένα κοπάδια στην βοσκή και από μακριά ακούσεις μελωδικές συμφωνίες από ποικίλα Γιαννιώτικα κουδούνια.

Παρά τα έντονα γαβγίσματα από τα τσοπανόσκυλα, χωρίς χασομέρια τραβήξαμε για το μαντρί, όπου η κυρά - Ερμιόνη χτυπούσε κουτάρα στην αρμεγή. Ανταλλάξαμε την καλημέρα μας σταυρωτά. Είχα να την δω από το προηγούμενο καλοκαίρι. Δεν άλλαξε σε τίποτε. Είδα μια Ερμιόνη με σφιχτοδεμένη την μαύρη ποδιά στη μέση της, με τα σοσόνια στα ποδάρια της και την γκλίτσα στο χέρι. Από τα ματογυάλια με μαύρο σκελετό, σπινθήριζαν δυο μανριδερά, ερευνητικά μάτια. Αν και στα εβδομήντα της γεμάτα, λίγες οι αυλακωτές ρυτίδες από το σέριτικο κλίμα της Λάρισας και του Σιδερακιού. Ξεσκούφωτη με ανακατωμένα τα γκέσα (γκριζα) μαλλιά της από τον αέρα. Οι τσομπαναράιοι μαζί με τον γιο της Αδάμο πολύ λίγο ήθελαν για να τελειώσουν την αρμεγή. Τα τέσσερα γκιούμια των πενήντα κιλών είχαν γεμίσει και είχαν μεταφερθεί μπροστά στην καλύβα αποθήκη.

Εδώ μπροστά στο ξιάστερο μετά το τελείωμα της αρμεγής αρχίζει και η κουβέντα. Πριν προλά-

βω να ανοίξω το στόμα μου και να της πω γιατί ήρθαμε και τι ζητούμε με πρόλαβε λέγοντας:

- Καλώς τους, Νικόλα και Γιάγκο, τι τόσο χαράη; Μπας και κοιμηθήκατε αποβραδής εδώ στο τσα_ρι και δεν σας πήραμε χαμπάρι ούτε εμείς ούτε τα σκυλιά;

- Ερμιόνη, κινήσαμε χαράη για να προλάβουμε την αρμεγή και το γάλα. Οι σχέσεις και οι φιλίες εγκάρδιες με τον αείμνηστο σύζυγό σου Ματούσια από τα καραφάκια που αδειάζαμε στους καφενέδες της Σαμαρίνας. Δεν ξεχνιούνται εύκολα οι παπάρες που μας έφτιαχνες Ερμιόνη όταν ανεβαίναμε με τους αείμνηστους φίλους μου Βαγγέλη Τσιόγκα και Οδυσσέα Δεινόπουλο στο Αγκάθι. Σήμερα, Ερμιόνη, ήρθα και να σας δω και να σας ζητήσω μια χάρη. Το γάλα το σημερινό θα σας παρακαλέσω να μην το παραδώσετε στον έμπορα γιατί θέλω να το φτιάξουμε παραδοσιακό μπάτσιο, τζομπανάρικο για τα σπίτια μας, αλλά προπαντός να καταγράψουμε όλες τις διαδικασίες με φωτογραφήσεις.

- Καλά που προλάβετε διότι σε δυο μέρες έχουμε Αη - Λια, σταματούμε την αρμεγή και εμείς οι κτηνοτρόφοι λέμε "Ήρθε ο Αη - Λιος, το καρδάρι γυρίζει αλλιώς" ή "Ήρθε του Αη - Λια, μάσε ξύλα για την φωτιά". Μετά χαράς. Καμία αντίρρηση. Αλλά Νικόλα μετά την απαγόρευση από την Ε.Ε. το δώσαμε το γάλα σε βιομηχανία της Θεσσαλίας, γι' αυτό δεν κουβαλήσαμε αγκιά ούτε το δικό μας να φτιάξουμε τυρί. Από μπάτσιο μάλιστα, δεν έχουμε χαμπάρι ντιπ.

- Μην σεκλετίζεσαι. Μια ζωή μπάτσιο έκανα. Τίποτες δεν είναι. Σου βρίσκεται κανά καζάνι για να πήξουμε το γάλα;

- Με βρίσκεται. Έχω και καζάνι για βραστό νερό αν το χρειάζεσαι. Και τζαντίλες, τζαντίλες με σκοινί για να τον μάζουμε και να τον κρεμάσουμε έχω. Πιτιά κατοικίσις αν σε χρειαστεί και από αυτήν έχω. Αλλά

χοντρό σπυρωτό και από αυτό έχω.

- Ερμιόνη είσαι θησαυρός.

Με αυτές τις κουβέντες τελειώσαμε και ανασκουμπωθήκαμε να φτιάξουμε τον παραδοσιακό ποιμενικό μπάτσιο. Οι συνθήκες άριστες: Βουνό με υψόμετρο 2000 μέτρα. Γάλα πρόβειο, σκέτο, αυγουσιάτικο, βοσκής, από το καρδάρι στο καζάνι και ουχί κουβαλητό. Πιτιά παρθένα κατοικίσις μακριά από χημικά. Και το σπουδαιότερο χαβάς ορεινός, δροσερός, πετρωτός.

Πρώτη μας δουλειά, στραγγίσαμε το γάλα από οχτώ πανιά, το θερμομετρήσαμε και το βρήκαμε εικοσιπέντε βαθμούς από τα μαστάρια των προβάτων. Το ζεστάναμε και το ανεβάσαμε στους τριάντα τρεις βαθμούς για να πετύχουμε κανονική πήξη, που χρειάζεται μια ώρα και κάρτο μετά το ανακάτεμα της πιτιάς με το γάλα. Σε αυτό το διάστημα η κυρά - Ερμιόνη μας πέρασε στην αρχοντική καλύβα. Στρωθήκαμε και στο καλογερίτικο τραπέζι προγευτήκαμε την καθιερωμένη παπάρα. Σε λίγο ήρθε η ώρα του πηγμένου τυριού. Από εδώ και πέρα αρχίζει η διαδικασία παρασκευής του μπάτσιου και οι δουλειές έγιναν όλες με τη σειρά τους.

Μετά το πήξιμο με μια σπάτουλα σανίδι το σάσαμε (το λιανίσαμε κομματσούλια). Η Ερμιόνη είχε έτοιμο το ζεστό νερό στο καρδάρι και τον

Μπατσιοκάδι και τσιπρούλι, προπολεμικά εργαλεία παρασκευής μπάτσιου

ξεματίσαμε περιφερειακά, ανεβάζοντας τους βαθμούς στους σαράντα πέντε, τόσους όσους χρειάζονταν για να μαζευτεί το μαξούλι (ο μπάτσιος δηλαδή) σε συμπαγή μάζα και να κατακάτσει στον πάτο από το καζάνι. Με τις παλάμες μας τον μαζέψαμε σε μια πλευρά του καζανιού. Με ένα μαστραπά αδειάσαμε το τυρόγαλο σε ένα γκιούμι που το βράσαμε και κόψαμε την εξαιρετη ούρδα, την οποία η κυρά - Ερμιόνη μας την ζύμωσε με γάλα βραστό πρόβειο. Στη συνέχεια τοποθετήσαμε το μαξούλι (μπάτσιο) σε ένα συρμάτινο πλαίσιο με στρωμένη τσαντίλα και τον ζυμώσαμε για να αποβάλει και τον τελευταίο τζέρο. Τον κάναμε γκρούντες (μπάλες) και τον κρεμάσαμε για μια μέρα να απαλλαγεί και από την τελευταία σταγόνα.

Τελευταίες δουλειές και σπουδαιότερες είναι τρεις: Η ωρίμανση, το τεμάχισμα και το αλάτισμα. Αφού τον ξεκρεμάσουμε και βγάλουμε τις γκρούντες από τις τσαντίλες, τις απλώνουμε σε ένα τραπέζι δυο μέρες ή και περισσότερες, ανάλογα με την θερμοκρασία της εποχής, μέχρι να ωριμάσει και αναπτύξει φυσιολογικές τρύπες. Μετά τον τεμαχίζουμε, τον απλώνουμε για μια μέρα με λίγο πασπαλητό αλάτι για να πάρει το κίτρινο χρώμα. Τελευταία και πιο προσεγμένη δουλειά είναι το αλάτισμα, γιατί αν δεν πέσει το κανονικό αλάτι, μπορεί ο μπάτσιος να ανάψει και να πάρει τέτοια μυρωδιά που να μην τον τρων ούτε τα σκυλιά. Γι' αυτό η συνταγή είναι μία και μοναδική: Χίλια διακόσια γραμμάρια αλάτι για κάθε τενεκέ των δεκαεπτά κιλών και πασπάλισμα στην κάθε σειρά. Χρειάζονται δυο μέρες για να κατακάτσει και μετά τον συμπληρώνουμε τον τενεκέ με σαλαμούρα με βαθμούς επιπλέουσας ελιάς, έτοιμος για το ψυγείο.

Μετά το τελείωμα όλης της διαδικασίας, στρωθήκαμε όξω στο ξάστερο για ένα τσιπουράκι γύρω από ένα αναποδογυρισμένο καρούλι της ΔΕΗ, που το χρησιμοποιήσαμε για πρόχειρο τραπέζι, καθισμένοι σε κάτι κοιλώματα από οξιά. Το μουχαμπέτι πήγαινε για τα καλά. Για μια στιγμή με ρωτάει ο Αδάμος, ο γιος της κυρά - Ερμιόνης:

- Έχει διαφορά μπάριμπα Νικόλα, το προπολεμι-

κό φτιάξιμο του μπάτσιου από αυτό που μας έφτιαξες σήμερα;

- Όχι βασικά, του απαντώ. Εμείς σήμερα για να φτιάξουμε τον μπάτσιο χρησιμοποιήσαμε το καζάνι για πήξιμο, ξεμάτισμα και μάσιμο και γαλακτομηχανή για να αποβουτυρώσουμε 35% το γάλα πριν το πήξουμε. Αυτινοί τότε για καζάνι χρησιμοποιούσαν το μπατσοκάδι. Την αποβουτύρωση την έφτιαχναν με τετρακόσια χτυπήματα με το τσουρέλι (κοντάρι στρόγγυλο με ένα πλαίσιο για καλύτερα χτυπήματα) επί του πηγμένου γάλακτος και αποβουτυρώνονταν γύρω στο 40%. Το βούτυρο έβγαινε ψηλά και επέπλεε πάνω από το τυρόγαλο. Το μάζευαν δε με ένα λιγκέρι. Ορισμένοι ταμαχιάρηδες ανέβαζαν τα χτυπήματα πάνω από 600 και έβγαζαν όλο το βούτυρο καθότι εκείνη την εποχή είχε μεγάλη πέρωση και το προσέφεραν ως είδος φαρμακευτικό, ενώ σήμερα το βούτυρο είναι στα αζήτητα λόγω χοληστερίνης. Το μπάτσιο που έβγαινε από αυτήν την διαδικασία οι συμπατριώτες μας τον είχαν βαφτίσει Τουρκόμπατσιο, διότι δεν είναι που δεν είχε γεύση αλλά για να τον τεμαχίσεις ήθελε μπαλάτ. Όλες οι άλλες δουλειές είναι ίδιες.

Είπαμε πολλά και σε όλους επικράτησε η παισιοδοξία ότι από αυτήν την καταραμένη παγκοσμιοποίηση πολλά θα δουν τα μάτια μας ακόμη.

Έτσι τελείωσε αυτό το ανηφορικό οδοιπορικό στα γκόλια του Σιδερακίου, στο φιλόξενο κονάκι της κυρά - Ερμιόνης. Προσπαθήσαμε μαζί με τις φωτογραφήσεις του Γιάνγκου να καταγράψουμε όσο ήταν δυνατόν την διαδικασία παρασκευής αυτού του πλέον αβλαβούς λόγω αποβουτυρώσεως τοπικού παραδοσιακού τυροκομικού προϊόντος που λέγεται Μπάτσιος, με την ελπίδα η καταγραφή αυτή να παραμείνει παρακαταθήκη για τις επερχόμενες γενεές.

Ακτινίδιο: Ένα φρούτο που πρέπει να το προσέξουν περισσότερο οι καταναλωτές

Του Νίκου Σπάρτση

Στα χημικά χρονικά τεύχος 7-8 : Ιούλιος-Αύγουστος 2005 διαβάζουμε πολύ ενδιαφέροντα πράγματα για την ωφελιμότητα του ακτινιδίου που προέκυψαν από τις ερευνητικές επιστημονικές εργασίες των τελευταίων ετών.

Τα ακτινίδια έχουν ιδιαίτερα ευχάριστη γεύση και μεγάλη βιολογική αξία, γιατί περιέχουν διπλάσια ποσότητα βιταμίνης C από τα πορτοκάλια και υπολογίζεται ότι ένας καρπός ακτινιδίου περιέχει την ημερήσια δόση βιταμίνης C που χρειάζεται ο άνθρωπος. Για το λόγο αυτό ονομάστηκε και δένδρο της υγείας και εκτιμάται για την υψηλή διαιτητική του αξία.

Οι πρώτοι καρποί παράχθηκαν στη Νέα Ζηλανδία το 1910 όπου εισήχθη από την Κίνα. Η εμπορική του αξία διαπιστώθηκε το 1940 στη Βόρεια Ευρώπη. Το 1960 έγιναν οι πρώτες πειραματικές καλλιέργειες στην Γαλλία και το 1965 η δοκιμαστική καλλιέργεια στην Ιταλία. Το 1968 έγινε εισαγωγή στην Αμερική και το 1973 στην Λάρισα και κυρίως στην Κατερίνη στη χώρα μας.

Ο καρπός είναι ράγα με σχήμα ελλειψοειδές, κυλινδρικό με χνουδωτή επιφάνεια.

Τα θηλυκά με τα αρσενικά φυτά φυτεύονται σε αναλογία 7 ή 8:1 αντίστοιχα. Είναι εντομόφιλο φυτό. Το πιο κατάλληλο έντομο είναι η μέλισσα. Πολλαπλασιάζεται εγγε-

νώς με σπόρους, αλλά στην πράξη με ξυλοποιημένα χειμερινά μοσχεύματα και κυρίως με φυλλοφόρα σε υδρονέφωση.

Το φυτό δεν προσβάλλεται από ασθένειες. Προσβάλλεται περισσότερο από βαμβακάδα, φυτόφθορα στις ρίζες και νηματώδεις, σπανιότερα.

Το μεγαλύτερο έξοδο εγκατάστασης είναι τα στηρίγματα και τα σύρματα για την κατασκευή ημικρεβατίνας κυρίως Με Τ 1,25 μέτρα και 5 σύρματα και στηρίγματα κάθε 4 μέτρα.

Το δέντρο αρχίζει να καρποφορεί από το 2ο ή 3ο έτος και ζει μέχρι ογδόντα χρόνια. Ανθίζει το Μάη μήνα και η ωρίμανση γίνεται τέλη Οκτωβρίου, όταν ο καρπός αποκτήσει στερεά διαλυτά συστατικά (ζάχαρα) από 6,2 και πάνω. Οι καρποί ωριμάζουν γρήγορα μετά τη συλλογή

τους σε 4-5 μέρες, όταν αποθηκευτούν με μήλα

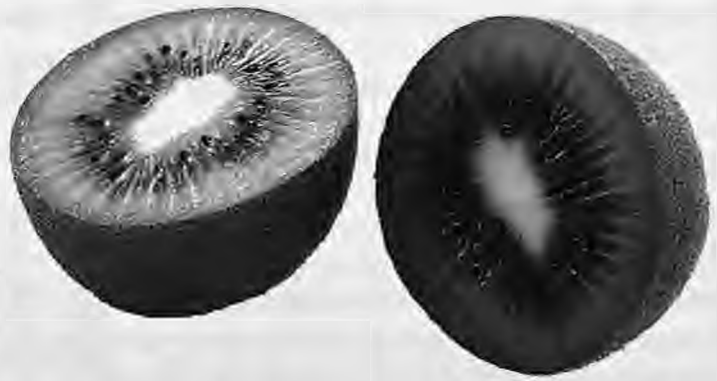
Τα ακτινίδια μπορούν να διατηρηθούν χωρίς ψύξη, για 8-10 εβδομάδες ή και παραπάνω σε δροσερή αποθήκη και σε ψηγεία πάνω από 6 μήνες με 0ο C και 90-95 % σχετική υγρασία. Σε ρυθμισμένη ατμόσφαιρα με 3% CO₂ και 2% O διατηρούνται πολύ περισσότερο γιατί με το μηχανισμό αυτό απομακρύνεται και το αιθυλένιο.

Είναι φρούτο υψηλής θρεπτικής αξίας με γλυκιά ευχάριστη και δροσιστική γεύση, ελαφρώς υπόξινη και ιδιαίτερο λεπτό άρωμα που μοιάζει με φραγκοστάφυλο είναι γεύση που θυμίζει που θυμίζει σταφύλι. Από θρεπτικής πλευράς είναι καρπός πλούσιος σε βιταμίνη C (80-300mg/100 gr γωπού βάρους). Η περιεκτικότητα σε βιταμίνη C είναι υψηλότερη όταν καλλιεργείται σε μεγαλύτερα υψόμετρα. Επίσης έχει υψηλή περιεκτικότητα σε βιταμίνη A, βιταμίνη E και μικρότερη περιεκτικότητα σε βιταμίνες B1, B2, B3 και B6.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ύπαρξη της ομάδας καροτινοειδών (καροτένιο, λουτεΐνη και ξανθοφύλλες), όπως και φαινολικών ενώσεων που συναντώνται κυρίως στον φλοιό του καρπού. Το ακτινίδιο είναι ιδιαίτερα πλούσιο σε λουτεΐνη ένα από τα δύο πιο σημαντικά καροτινοειδή που βρίσκονται στον ανθρώπινο οφθαλμό. Η περιεκτικότητά του σε λουεΐνη ξεπερνά αυτή που έχει το σπανάκι και άλλα φρούτα και λαχανικά, όχι όμως και αυτή του κίτρινου καλαμποκιού, όπως βρέθηκε από έρευνες που δημοσιεύτηκαν το 2002.

Έχει υψηλό ποσοστό αμύλου, που η υδρολύσή του ολοκληρώνεται μερικές εβδομάδες μετά τη συγκομιδή.

Το ακτινίδιο περιέχει 2-6% γλυκόζη 1,5-8% φρουκτόζη και μερική ποσότητα σακχαρόζης (περίπου 2%) καθώς επίσης και ίχνη

ινοσιτόλης. Όταν η συγκέντρωση υδατανθράκων είναι μεγίστη οι καρποί έχουν τη μεγαλύτερη γεύση και ποιότητα.

Η θερμιδική του αξία είναι 66 Kcal/100gr edώδιμου καρπού, έχει χαμηλή περιεκτικότητα σε λίπη και είναι σχετικά πλούσιο σε γλυκίδια, ενώ είναι πολύ πλουσιότερο σε πρωτεΐνες από τα μήλα, τα αχλάδια και τα πορτοκάλια. Έχει από τις μεγαλύτερες περιεκτικότητες σε άλατα ασβεστίου, φωσφόρου και σιδήρου σε σχέση με άλλα χειμερινά φρούτα, ενώ έχει την ίδια περιεκτικότητα καλίου με αυτή της μπανάνας. Επίσης έχει υψηλή περιεκτικότητα σε φυλλικό οξύ, μαγνήσιο και μαγγάνιο, μικρή περιεκτικότητα σε νάτριο και είναι ελεύθερο χοληστερίνης. Αποτελεί ακόμη, σημαντική πηγή διαιτητικών ινών, σε διαλυτή και αδιάλυτη μορφή και περιέχει ένζυμα χρήσιμα για τον ανθρώπινο οργανισμό. Ένα από τα πιο σημαντικά είναι το πρωτεολυτικό ένζυμο,

ακτινιδίνη και αναφέρεται ότι λόγω του ενζύμου, η επάλειψη της μπριζόλας κρέατος με φρέσκο καρπό δέκα λεπτά πριν από το ψήσιμό της την καθιστά πιο μαλακή, όπως βρέθηκε από πολλούς ερευνητές.

Το ακτινίδιο περιέχει τουλάχιστον 48 πτητικές ουσίες που ανήκουν κυρίως στις κατηγορίες των αλδευδών, κετονών, αλκοολών, εστέρων, υδρογονανθράκων κ.λ.π. Τα συστατικά αυτά προσδίδουν στο ακτινίδιο το λεπτό άρωμα και την ευχάριστη γεύση.

Στην Κίνα εδώ και αιώνες αξιοποιούνται σχεδόν όλα τα τμήματα του φυτού για διάφορες χρήσεις κυρίως στην παραδοσιακή ιατρική.

Η ρίζα είτε ως αφέψημα, είτε συνθλιμμένη για εξωτερική χρήση, χρησιμοποιείται για τη θεραπεία του καρκίνου του στομάχου και του μαστού, καθώς επίσης για τη ρευματοειδή αρθρίτιδα, τα τραύματα, τη φιλαρίαση, την ηπατίτιδα, τη δυσεντερία, τη λεμφατική φυματίωση και το δοθιήνα (χολικό).

Τα κλαδιά και τα φύλλα βράζονται σε νερό και το υγρό χρησιμοποιείται για την καταπολέμηση της ψωρίασης των σκύλων. Αν ο φλοιός της βάσης του φυτού κοντά στη ρίζα τοποθετηθεί σε ζεστή στάχτη σκληραίνει και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μολύβι. Αναφέρεται στη βιβλιογραφία ότι η ακτινιδιά σαν φυτό έχει ιδιότητες εντομοκτόνου.

Οι βλαστοί, οι καρποί και οι ρίζες, είναι διουρητικοί, αντιπυρετικοί και καταπραϋντικοί. Χρησιμοποιούνται για την θεραπεία της πέτρας στην ουροδόχο κύστη, για τη ρευματοειδή αρθραλγία και κατά

του καρκίνου του ήπατος και οισοφάγου. Ο χυμός των βλαστών και οι καρποί χρησιμοποιούνται για την απομάκρυνση της πέτρας των νεφρών και της χολής.

Ο καρπός βοηθά την πέψη των τροφών επειδή περιέχει το ένζυμο ακτινιδίνη, καθώς επίσης και στην ανορεξία, τον εμετό, τον ίκτερο, τις αιμορροδες, τα εγκαύματα μειώνει τη νευρική κατάσταση και αποτρέπει το πρόωρο γκριζάρισμα των μαλλιών.

Η βιταμίνη C το καροτένιο και άλλες ουσίες διαιτητικά συμβάλλουν στη μείωση των καρδιαγγειακών ασθενειών με μείωση των ελευθέρων ριζών καθώς επίσης και του οξειδωτικού στρες, προστατεύοντας την οξείδωση της χαμηλής πυκνότητας λιποπρωτεΐνης -Low Density Lipoprotein (L.D.L.) και την συγκόλληση των αιμοπεταλίων, αναστέλλοντας την σύνθεση των προφλεγμονικών κυτοκινών. Επιδημιολογικές μελέτες έχουν δείξει ότι μεγαλύτερη πρόσληψη αυτών των συστατικών συνδέονται με μικρότερο κίνδυνο θνησιμότητας από καρκίνο και στεφανιαία νόσο όπως βρέθηκε πρόσφατα από τέσσερες ειδικούς ερευνητές.

Η μεγάλη περιεκτικότητα σε βιταμίνη C προστα-

τεύει από το κρουολόγημα, σκορβούτο και αιμορραγίες και δραστηριοποιεί τους γενικούς αμυντικούς μηχανισμούς εναντίον διαφόρων ασθενειών. Έχει ενεργό δράση στην αποτροπή νιτροζαμινών στο ανθρώπινο σώμα με μέτρια αντικαρκινική και αντιμεταλλαξιγενετική επίδραση. Ο χυμός του ακτινιδίου αυξάνει την αθλητική επίδοση κατά την άσκηση των αθλητών. Μπορεί να μειώσει την χοληστερίνη και το άγχος (stress) και επιδρά ως ήπιο φυσικό καθαρτικό, απομακρύνοντας έτσι τις τοξίνες από το ανθρώπινο σώμα

Μελέτες έχουν δείξει ότι παίζει σημαντικό ρόλο στην ερωτική διάθεση των ανθρώπων. Περιέχει το αμινοξύ αργινίνη (C6H14N4O2) που λειτουργεί σαν αγγειοδιασταλτικό, βοηθώντας την κυκλοφορία του αίματος και χρησιμοποιείται για την θεραπεία της ανικανότητας.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η φλούδα των ακτινιδίων είναι βρώσιμη, αφού πρώτα πλυθεί καλά, με ιδιαίτερη θρεπτική αξία. Με την κατανάλωσή της τριπλασιάζεται η ποσότητα φυτικών ινών. Με αφαίρεση της φλούδας μειώνεται η περιεκτικότητα σε βιταμίνη C. Η φλούδα είναι πλούσια και σε αντιοξειδωτικά. Σημαντικό πλεονέκτημα των ακτινιδίων είναι η ανύπαρκτη υπολειματικότητα φυτοφαρμάκων εφ' όσον δεν ψεκάζονται σχεδόν καθόλου.

Εκτός από τις παραπάνω ιδιότητες το ακτινίδιο αποτελεί και ισχυρό αλλεργιογόνο για ορισμένους ανθρώπους. Το ακτινίδιο α) κονσερβοποιείται β) καταψύχεται, γ) αποξηραίνεται, δ) γίνεται μαρμελάδα, ε) χυμός και στ) κρασί και λικέρ. Όταν μαγειρεύεται πικρίζει ελαφρά. Χρησιμοποιείται ακόμα και σε καλλυντικά επειδή έχει μεγάλη περιεκτικότητα σε βιταμίνες Β, C και β-καροτένιο που είναι ουσίες απαραίτητες για την διατήρηση της ελαστικότητας του δέρματος. Η βιταμίνη C αποτρέπει τη γήρανση του δέρματος, η βιταμίνη Β διευκολύνει τη σύνθεση του κολλαγόνου και δεσμεύει το νερό των κυττάρων, ενώ το β-καροτένιο μετατρέπεται σε βιταμίνη Α όταν υπάρχει ανάγκη στον οργανισμό.

Για κονσερβοποίηση οι καρποί αποφλοιούνται

θερμαίνονται στους 103ο C για 90 δευτερόλεπτα σε κουτιά με σιρόπι 33ο βτιχ και κλείνονται αεροστεγώς. Στη συνέχεια θερμαίνονται στους 100ο C για 21 λεπτά.

Για κατάψυξη οι καρποί αποφλοιούνται κόβονται σε κομμάτια εγκάρσια, μπαίνουν σε διάλυμα με 12% σακχαρόζη, 1% ασκορβικό οξύ και 0,25% μηλικό οξύ για 3 λεπτά ώστε να σταματήσουν οι ενζυμικές μεταβολές. Μετά καταψύχεται στους -30ο C.

Για αποξήρανση οι καρποί μπαίνουν σε διάλυμα ζάχαρης για να μην γίνουν ξινοί, ξηραίνονται στους 60ο για να διατηρηθεί η συνεκτικότητα και το χρώμα τους. Σαν ξηρός καρπός το ακτινίδιο χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με τα δημητριακά σε γαλακτοκομικά προϊόντα. Γίνεται μαρμελάδα, γλυκό κουταλιού και παγωτό.

Για φρουτοχυμούς τα ακτινίδια χρησιμοποιούνται μόνα τους ή με άλλα φρούτα. Οι καρποί χωρίς να αποφλοιθούν κόβονται συνθλίβονται σε τρυπητό για να φύγουν οι ξένες ύλες και λαμβάνεται ο πράσινος χυμός με λίγη ζάχαρη.

Κρασί παράγεται λευκό ή ροζέ από τον παραπάνω χυμό με περιεκτικότητα αλκοόλης 11,5% περίπου.

Το ερασιτεχνικό θέατρο στη Νάουσα

Της Δάνας Πετρά

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Αριστοτέλης στην "Ποιητική" του, αναφέρει ότι η μίμηση είναι σύμφυτη στον άνθρωπο., καθώς και η χαρά να βλέπουν οι άνθρωποι τα έργα της μίμησης, είναι επίσης σύμφυτη στον άνθρωπο. Σημερινές έρευνες έχουν καταλήξει στο ότι η μίμηση υπήρξε σε κάποια φάση της εξέλιξης του ανθρώπου φαινόμενο ιστορικο-κοινωνικό, αλλά και "ιδεολογικό". Η μίμηση υπήρξε η πρώτη "γνώση" και η πρώτη "πνευματική" δύναμη του ανθρώπου.

Ο άνθρωπος μιμείται τον κόσμο, και αυτή η μίμηση είναι μια άλλη γνώση του κόσμου, ένας τρόπος να περιγράψεις τον κόσμο.

Η επιστήμη ονομάζει τον κόσμο φέροντας τον στα ορίζοντα της συνείδησης και στα όρια του λόγου, η τέχνη μιμείται τον κόσμο, δηλαδή "μιλάει" τη γλώσσα του κόσμου.

Οι ρίζες του θεάτρου

Οι ρίζες του θεάτρου βρίσκονται στις αρχαίες θρησκείες και η υπόθεση του θεάτρου έχει θρησκευτική αφετηρία. Κι από εκεί ξεκινά και η λειτουργική της θεατρικής σκηνικής πράξης, τα δρώμενα και το μυστήριο της θεατρικής τελετής.

Απαρχή της δραματικής τέχνης των μεγάλων πολιτισμών είναι τα παράξενα δρώμενα των αρχέγονων λαών, οι μαγικοθρησκευτικές ιερουργίες, οι θεσμοθετημένες τελετές οι σχετικές με τη γονιμότητα, η λατρεία των θεών, ο πόλεμος και τα δραματοποιημένα θεάματα που αυτοσχεδίαζαν στα πανηγύρια τους (1)

Απάνω στον άγριο κορμό των μαγικοθρησκευτικών δρώμενων, με αλληπάλληλες εντομές, μπολιάζει το ανθρώπινο πνεύμα (η ευαισθησία, η φαντασία, η νοημοσύνη του διαρκώς χειραφετούμενου από τη δουλειά στη φύση ανθρώπου), ευγενή κύτταρα - όνειρα και ιδέες, μέτρα και ρυθμούς, εμπειρίες και αγωνίες. Και με την κατεργασία αυτή απολήγει στο πλάσιμο του δραματικού μύθου και στην ορατή ενσάρκωση του, το άγριο δέντρο εξευγενίζεται - γεννιέται το θέατρο. Που όσο μοιάζει με το αρχικό βάραθρο άλλο τόσο διαφέρει απ' αυτό, αφού άλλοι πια ποιητικά διαφορετικοί είναι η ψυχολογική και κοινωνική λειτουργία του (2)

Η καταγωγή του θεάτρου μπορεί να αναζητηθεί στο διθύραμβο (ομοφωνικός ύμνος που τραγουδιόταν γύρω απ' το βωμό του Διόνυσου) Ένας απ' το χορό (ο Θέσπις) ξεχωρίζει και παίρνοντας μια μορφή θεού αρχίζει το διάλογο με το χορό. Μπορούμε να πούμε ότι είναι ο πρώτος ηθοποιός.

Ο Αριστοτέλης στην ποιητική του λέει ότι η τραγωδία προήλθε απ' των εξάρχοντων τον διθύραμβο κι η κωμωδία απ' τους εξάρχοντες στα φαλλικά. (Ο εξάρχων ήταν εκείνος που άρχιζε το τραγούδι και τον ακολουθούσε ή απαντούσε ο χορός, όπως γίνεται σήμερα στους λαϊκούς χορούς)

Ο όρος "δράμα", όταν αναφέρεται σε έργα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, είναι όρος γενικός, στον οποίο υπάγονται η τραγωδία, η κωμωδία και το σατυρικό δράμα. Κωμωδία από κώμος - (έξαψη - διασκέδαση) Τραγωδία από το τράγος = (θυσία ή δώρο)

Στην ελληνική αρχαιότητα, σκοπός του θεάτρου

ήταν το "τέρπειν άμα και διδάσκειν". Οι αρχαίοι Έλληνες αφιέρωναν συνειδητά το χρόνο και την προσοχή τους στο θέατρο, σαν να μην ήταν, έξω από αυτό, τίποτα άλλο άξιο προτεραιότητας. Την παράσταση ενός τραγικού ή κωμικού έργου την ονόμαζαν διδασκαλία, ένας όρος που έμεινε ως τις μέρες μας. Είχαν πεποιθήση στη μόρφωση και σε μια φιλοσοφία προσανατολισμένη προς το ανθρώπινο όν.

Λειτουργία του θεάτρου

" Η ουσία του θεάτρου είναι η σύγκρουση ", μας λέει ο δάσκαλος του θεάτρου Γιέρτζι Γκροτόφκσι. Είναι μια πράξη που την γεννούν ανθρώπινες αντιδράσεις και παρορμήσεις, και επαφές ανάμεσα σε ανθρώπους. Είναι πράξη διπλή: βιολογική και πνευματική. Η σύγκρουση αρχίζει από μια έλξη. Προϋποθέτει έναν αγώνα, και κάτι

βαθιά τόσο όμοιο, ώστε να δημιουργείται μια ταύτιση μεταξύ αυτών που παίρνουνε μέρος στη σύγκρουση. (3)

Μέσα στο κουτί της σκηνής ο θεατής βλέπει να ζωντανεύουν οριακές καταστάσεις, απωθημένα όνειρα και φόβοι, και αυτό τον λυτρώνει. Κάποιες κρυφές μας επιθυμίες ξορκίζονται πάνω στη σκηνή, καθώς οδηγούνται στις ακραίες τους συνέπειες με το να γίνουν πράξεις. Κι αν αρνητικά στοιχεία, όπως η βία, η αδικία, ο φόβος, η διαστροφή, δεν επιδρούν πάνω μας διαλυτικά, είναι γιατί όλα αυτά φιλτράρονται μέσα από την καλλιτεχνική έκφραση.

Παράλληλα δε με την "ομοιοπαθητική", υπάρχει και η λειτουργία της αναπλήρωσης: στο θέατρο παρακολουθούμε ιστορίες εξαιρετικού χαρακτήρα, που διαφέρουν από τη δική μας μετρημένη ζωή. Ωστόσο, όσα αισθανόμαστε μέσα στην καθημερινότητα μας δεν είναι λιγότερο έντονα.

Παπαφλέσσας

Στην πραγματικότητα πρόκειται για διαφορά πυκνότητας: όσα συμβαίνουν στη σκηνή μέσα σε δύο ώρες, αντιστοιχούν σε μια ολόκληρη ζωή.

Η σκηνή πλουτίζει την εμπειρία μας, μας προσφέρει συμπληρωματικά βιώματα, μας επιτρέπει να ζήσουμε δι' αντιπροσώπου.

Ο ηθοποιός, ο άνθρωπος που προβαίνει σε μια πράξη αυτοαποκάλυψης, είναι κάποιος που αποκαθιστά την επαφή με τον εαυτό του, μια ακραία δηλαδή αναμέτρηση με τον εαυτό του, ειλικρινή, σαφή κι ολοκληρωτική - όχι απλά και μόνο μια αναμέτρηση με τις σκέψεις του, αλλά αυτή που επιστρατεύει ολόκληρο το είναι του, από τα ένστικτα και το ασυνείδητο του, ως τη διαυγέστερη διανοητική του κατάσταση. (4)

Ο Αντονέν Αρτώ μιλάει για τη μαγική του θεάτρου και μας λέει ότι η ουσία του θεάτρου δε βρίσκεται στην αφήγηση ενός συμβάντος, ούτε στην εξέταση μιας υπόθεσης από κοινού με το κοινό, ούτε στην αναπαράσταση της ζωής έτσι όπως φαίνεται από έξω, ούτε ακόμα και σε ένα όραμα - μα πως το θέατρο είναι μια πράξη που γεννιέται κι εξελίσσεται "εδώ, αυτή τη στιγμή", στον οργανισμό των ηθοποιών, κι ενώπιον άλλων ανθρώπων. Η θεατρική πραγματικότητα είναι κάτι στιγμιαίο, όχι εικονογράφηση ζωής, αλλά κάτι που συνδέεται "μόνο αναλογικά" μαζί της.

Γράφει ο Αρτώ: "Το θέατρο στις βασικότερες και πιο υπογειες αρχές του αναπτύσσεται πάνω σε ορισμένες βάσεις, που είναι ίδιες για όλες τις τέχνες, και που σκοπεύουν προς τον πνευματικό και φα-

νταστικό χώρο με ευθυβολία ανάλογη με τη διεργασία εκείνη που βάζει μπροστά η φύση για να μετατρέψει την κάθε ύλη σε χρυσάφι. Το βασικό δράμα, αυτό που ενυπάρχει στη ρίζα των Μεγάλων Μυστηρίων, συσχετίζεται με τη δεύτερη φάση της Δημιουργίας, τη φάση που γνωρίσματα της είναι η δυσκολία και το είδωλο, ο αντικατοπτρισμός, και γνωρίσματα της είναι η ύλη και η υλοποίηση της ιδέας. Φαίνεται πως εκεί όπου βασιλεύουν η απλότητα και η τάξη, εκεί δεν μπορεί να υπάρξει θέατρο ούτε δράμα, και πως το αληθινό θέατρο γεννιέται από μια οργανωμέ-

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ
 'Η ΜΕΡΙΜΝΑ,,
 ΝΑΟΥΣΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1954

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΒΑΡΑΘΡΟ

ΠΕΤΡΟΥ ΑΞΙΩΤΗ

ΔΡΑΜΑ

ΣΕ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΕΣΣΑΡΕΣ

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ
 Ήρωδότης

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΔΡΙΜΟΥΣΗ
 Υποβολεύς

νη πλέον αναρχία, ύστερα από μάχες φιλοσοφικές που αποτελούν την παθιασμένη πλευρά αργέγονων ενοποιήσεων" (5)

Θέατρο και Παιδεία

Το θέατρο είναι ένας τρόπος παιδαγωγικής ενέργειας. Σ' αυτό βλέπουμε εξελικτικά ολοκληρωτή τη ζωή, πράγμα που είναι τόσο κοντά στο παιδί και στη γνώση, αφού και το θεατρικό έργο και η γνώση ξεκινούν από το ίδιο σημείο, τη μίμηση, την κοινωνικότερη όλων των καλών τεχνών.

Ο εκπαιδευτικός και μορφωτικός ρόλος που διαθέτει η συμμετοχή στη θεατρική παράσταση, ταυτόχρονα με τον ψυχαγωγικό και κοινωνικό, αποτελεί μια επιμέρους εκδοχή και παράμετρο για τη μέθεξη του κοινού στα σκηνικά δρώμενα.

Με την κυριολεκτική ή μεταφορική αναγωγή του θεάτρου σε μια διαφορετικού είδους πραγματικότητα, τη λυτρωτική επενέργεια των δραματικών καταστάσεων που συντελούνται στη σκηνή και την πλασματική ικανοποίηση των αναγκών του, πραγματοποιείται η κάθαρση.

Έτσι, το κοινό μιας θεατρικής παράστασης όχι μόνο δέχεται πληροφορίες γνώσεις και προβληματισμό, αλλά αναπτύσσεται ψυχολογικά και συναισθηματικά, δημιουργώντας μια πλήρη αντιστοιχία με τους μηχανισμούς και τις διαστάσεις της "παιδείας" στην πιο γνήσια μορφή της.

Το ερασιτεχνικό θέατρο

Αν αναζητήσουμε την ερμηνεία της λέξης ερασιτέχνης σ' ένα οποιοδήποτε λεξικό, θα διαβάσουμε: "Ερασιτέχνης είναι ο φιλότεχνος, ο παρέργως ασχολούμενος εις την τέχνην ή επιστήμην" και κατά προέκταση "ερασιτεχνικό" είναι το προϊόν της δουλειάς του ερασιτέχνη.

Αρχοντοχωριάτης

Γνωρίζουμε πως στην αρχαία Ελλάδα, άνθρωποι από το λαό (όχι επαγγελματίες), ήταν οι αυθόρμητοι δημιουργοί γιορτών, εκδηλώσεων με θρησκευτικό χαρακτήρα. Η αυθόρμητη αυτή συμμετοχή και δημιουργία γέννησε τα βασικά στοιχεία, που πάνω τους στηρίχτηκαν οι ποιητές, για τη διαμόρφωση της Αρχαίας Ελληνικής Τραγωδίας και Κωμωδίας. Όσο όμως προχωρεί η κοινωνική οργάνωση και αναπτύσσεται η έντεχνη καλλιτεχνική δημιουργία, παρατηρείται περιορισμός της λαϊκής πρωτοβουλίας στον τομέα της κουλτούρας.

Ο κ. Χ. Μπαταντζής σε άρθρο του που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Νιάουστα, αριθ. τεύχους 59 μας λέει σχετικά:

Στα διάφορα στάδια της κοινωνικής εξέλιξης μέσα στην Ιστορία, η σκυτάλη της καλλιτεχνικής παραγωγής περνάει από τους καλλιτέχνες στην ανώνυμη δημιουργία και αντίστροφα. Στη διάρκεια π.χ. της Τουρκοκρατίας, η καλλιτεχνική δημιουργία περνάει βασικά μέσα από τη λαϊκή ανώνυμη δημιουργία. Από την άλλη μεριά έχουμε περιορισμό της επώνυμης έντεχνης δημιουργίας. Στη συνέχεια όμως, οι κοινωνικές δομές δημιούργησαν άλλη κατάσταση.

Οι καλλιτέχνες - επαγγελματίες πατώντας γερά πάνω σ' όλη την προγενέστερη ανώνυμη καλλι-

τεχνική δουλειά, πήραν τη σκυτάλη της καλλιτεχνικής δημιουργίας και ο λαός έγινε δέκτης.

Κατά τη διάρκεια των δύο μεταδικτατορικών δεκαετιών, παρατηρήθηκε στη χώρα μας το έντονο φαινόμενο της δημιουργίας και δραστηριοποίησης δεκάδων ερασιτεχνικών θεατρικών ομάδων. Σ' αυτά τα χρόνια, δεν υπήρξε πόλη μεγάλη ή μικρή ή και χωριό ακόμα να μην περηφανευτεί για την ύπαρξη και το έργο μιας ή και δύο ακόμα θεατρικών ομάδων. Κατά τα πρώτα μεταδικτατορικά χρόνια, από διάφορα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Πανελλήνια Πολιτιστική Κίνηση, φαίνεται ότι σ' ολόκληρη τη χώρα λειτουργούσαν 78 περίπου ερασιτεχνικοί όμιλοι με αρκετά ζωνηρή δραστηριότητα, για να αυξηθεί ο αριθμός στη συνέχεια, ξεπερνώντας τις 100 ομάδες. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αριθμητική μείωση των ομάδων αυτών.

Παρ' όλη αυτή τη μείωση, μπορούμε ίσως ακόμα να μιλάμε για μια ερασιτεχνική θεατρική "πραγματικότητα" στη χώρα μας. Και αν πράγματι είναι έτσι, αν δηλαδή το ερασιτεχνικό θέατρο λειτουργεί πραγματικά σαν τέτοιο, μ' όλες τις εκφραστικές δυνατότητες και ιδιαιτερότητες που από τη φύση του διαθέτει, θα μπορούσαμε να πούμε πως αυτό είναι ένα πολύ παρήγορο φαινόμενο για τα θεατρικά πράγματα του τόπου μας, κι αυτό γιατί είναι γνωστό πως πάντα η ερασιτεχνική λειτουργία παίζει ένα βασικότατο ρόλο στην εξέλιξη της τέχνης.

Από μελέτες και στατιστικές που έχουν γίνει σχετικά με τη θεατρική παιδεία σε πολλές χώρες, έχει αποδειχθεί πως όσο πιο ανεπτυγμένο είναι σε μια χώρα το ερασιτεχνικό θέατρο, τόσο μεγαλύτερη και βαθύτερη είναι η θεατρική της παιδεία, τόσο ανώτερη η ποιότητα της θεατρι-

κής παραγωγής.

Το ερασιτεχνικό θέατρο στη Νάουσα

Η Νάουσα σαν μια ανεπτυγμένη οικονομικά και κοινωνικά πόλη έχει ν' αναδείξει και την ανάλογη πλούσια πολιτιστική δράση. Με άξονα το Δημοτικό Πολιτιστικό Οργανισμό της πόλης και τα 2 μεγάλα θέατρα (χειμερινό - θερινό) καθώς και την Εστία Μουσών οργανώνεται η πλούσια πολιτιστική ζωή του τόπου.

Οι πολιτιστικοί σύλλογοι με ευλάβεια συντηρούν και προβάλλουν τις παραδόσεις της περιοχής και αποτελούν σημαντικό στοιχείο της ζωής της Νάουσας.

"Τα λαϊκά δρώμενα που ζωντανεύουν κάθε χρόνο στο καρναβάλι ανακαλύπτουν τις βαθιές ρίζες που έχει στους κατοίκους η αναπαραστατική λειτουργία και η δραματική μιμητική απεικόνιση καταστάσεων της ζωής"(6)

Οι ερευνητικές αναζητήσεις με αντικείμενο το θέατρο συναντούν στη Νάουσα πολλά ενδιαφέροντα αλλά και δυσκολίες που τις δημιουργεί η έλλειψη στοιχείων (κυρίως όσον αφορά την πε-

Βαθιές είναι οι ρίζες

Πολιτιστική Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρίοδο απ' τις αρχές του αιώνα μέχρι τον εμφύλιο). Δεν υπάρχει δυνατότητα προσέγγισης σε πηγές που αφορούν τη θεατρική κίνηση αυτό το χρονικό διάστημα, γιατί η Νάουσα κάηκε σχεδόν ολοκληρωτικά το 1949, με αποτέλεσμα να καταστραφούν βιβλιοθήκες, ιδιωτικά αρχεία και δημόσια έγγραφα. Ωστόσο υπάρχουν κάποιες μαρτυρίες που μας πληροφορούν για θεατρικές εκδηλώσεις με τη μορφή σκηνικής παράστασης απ' τα τέλη του 19ου αιώνα. Συστηματική θεατρική ζωή όμως πρέπει να είχε η Νάουσα απ' τις αρχές του 20ου αιώνα.

Το 1993 ο δημοσιογράφος Γ. Χατζηδάκης, επιχειρεί μια έρευνα για το θέατρο στη Μακεδονία την οποία δημοσιεύει στο περιοδικό Θεατρικά, τεύχος 11. Ιανουάριος - Μάρτιος 1993. σύντροφος του σ' αυτό το οδοιπορικό όσον αφορά την πόλη της Νάουσας ο Άγγελος Βαλταδώρος εξέχον μέλος της Ναουσαϊκής κοινωνίας, συνδεδεμένος στενά με την Ιστορία της πόλης.

Παραθέτουμε ένα απόσπασμα από το άρθρο του κ. Χατζηδάκη που μας δίνει πληροφορίες για τη θεατρική δραστηριότητα στη Νάουσα μέχρι το 2^ο παγκόσμιο πόλεμο.

Στα χρόνια του Μακεδονικού αγώνα κάποιος Βασίλειος Αγγελάκης πρωτοστατεί και ανεβάζει πατριωτικά έργα.

Ανάμεσα στο 1912 - 1920 υπάρχουν αναζητήσεις για σποραδικές θεατρικές εκδηλώσεις λόγω των ιστορικών γεγονότων: του Βαλκανικού πολέμου και του Α' παγκοσμίου πολέμου. Μια συγκεκριμένη μαρτυρία χωρίς πολλές πληροφορίες αναφέρεται σε μια παράσταση της Αντιγόνης από μια ομάδα δεσποινίδων με

τη συμμετοχή μαθητών Γυμνασίου που δόθηκε σε σχολική αίθουσα πριν τη Μικρασιατική καταστροφή.

Απ' το 1920 μπορούμε να πούμε ότι έχουμε πιο στέρεες πληροφορίες: Το μουσικό σωματείο "Α-ΘΗΝΑ" που διατηρεί χορωδία και διοργανώνει συναυλίες συμπεριλαμβάνει στο πρόγραμμα του και παραστάσεις. Μια απ' αυτές μαρτυρεί ο Α. Βαλταδώρος είναι "Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας" όπου τους γυναικείους ρόλους τους έπαιζαν άντρες. Τη βοσκοπούλα έπαιζε ο Αναστάσιος Τσόμους και τη γριά Γιάννενα ο Δ. Δάρης.

Το 1927 δίνεται από μαθητές Γυμνασίου παράσταση με το έργο "Αθανάσιος Διάκος" και οι εισπράξεις πάνε υπέρ της Αεροπορίας.

Το 1928 πάλι από μαθητές ανεβαίνει το μονόπρακτο του Τσοκόπουλου "Ο βασιλιάς της Ρέγγας". Το 1932 σημειώνεται θα μπορούσαμε να πούμε μια πολιτιστική έξαρση. Απ' το μουσικοδιδασκαλείο του Δ. Βαρβέρη ιδρύεται μια χορωδία. Την ίδια χρονιά ανεβαίνουν "Οι φοιτητές" του Ξενοπούλου απ' το πολιτιστικό σωματείο ΑΧΙΛΛΕΑΣ.

Το 1933 Ελληνοαμερικάνοι που επιστρέφουν

Το μεγάλο ανθρωπάκι

στην πατρίδα τους ιδρύουν ένα σύλλογο και ανεγείρουν το Δημοτικό θέατρο, ένα θέατρο με όλες τις προδιαγραφές της εποχής. Ο σύλλογος αυτός στα εγκαίνια του θεάτρου ανεβάζει το έργο "Βαβυλωνία" του Βυζαντίου.

Το 1934 μαθητές Γυμνασίου παίζουν στο πατριωτικό "Να ζει το Μεσολόγγι" και στη "Σκλάβια". Το 1935 ο ποδοσφαιρικός σύλλογος ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ανεβάζει το δράμα "Η καρδιά του πατέρα", που είναι η τελευταία παράσταση που γνωρίζουμε πριν τον πόλεμο.

Μέσα στην Κατοχή το θέατρο είναι μια συχνή καταφυγή. Η Νάουσα όπως φαίνεται διατηρεί έναν τρόπο διαφυγής και επικοινωνίας. Οι πληροφορίες για τη χρονολόγηση των παρατάσεων σε κάποιες περιπτώσεις είναι αλληλοσυγκρουόμενες.

Απ' τα ιδιωτικά αρχεία του Χ. Σαββατόπουλου και της κ. Ελισάβετ Παπαγιάννη συλλέγουμε τα στοιχεία για τις θεατρικές παραστάσεις της περιόδου αυτής:

1942 "Παπαφλέσσας" του Μελά, παιγμένο από μαθητές. Ξαναπαίχτηκε το 1950 με σκοπό τα έσοδα να διατεθούν στην ανέγερση του ναού του Αγίου Μηνά. Σκηνοθέτης της παράστασης ήταν ο Γρηγόριος Λαναράς, σκηνογράφος ο Χασιούρας και έπαιξαν ο θ. Αλδάκος - Φ. Αναγνώστου κ.λ.π.

1943 "Τ' αρραβωνιάσματα" του Μπόγρη, απ' το Εργατικό Κέντρο Νάουσας

1943 "Τρεις αλιότες" του καθηγητή Δημήτρη Βούλγαρη

1944 "Νεκροθάφτες", απ' το Εργατικό κέντρο

Το 1944 το Εργατικό Κέντρο παρουσιάζει την

ΝΤ' ΥΣΣΩ ΚΑΙ ΤΖ. ΓΚΛΟΥ
ΒΑΘΕΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΡΙΖΕΣ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΔΙΑΝΟΜΗ

Με τη σειρά εμφάνισής στη σκηνή

ΧΑΝΤΗ ΤΟΥΡΝΕΡ (άραπική κυμαρέρα)	Σούλα Βεγιάζη
ΜΠΕΛΛΑ ΤΣΑΡΑΣ (άραπική οικονόμος)	Λούλα Κουκουλίδου
ΓΕΡΟΥΣΙΑΣΤΗΣ ΛΑΓΚΤΩΝ	Γεώργιος Μπίτζιος
ΝΕΒΗ ΛΑΓΚΤΩΝ } κάρος του	Σόνια Π' Χρυστομίδου
ΛΑΙΚΗ . }	Τούλα Κανονίδου
ΜΕΡΙΚ ΧΑΟΥΑΡΝΤ (μυστήρ της 'Αλλικής)	Γρηγόριος Κτισσαρίδης
ΡΟΥ ΜΑΞΟΥΕΛ (έξάδελφος)	Κων/νος Κασαπίδης
ΜΠΕΡΤ ΤΣΑΡΑΣ (γιός της Μπέλλα)	Πάβλος Παραστατίδης
ΣΕΡΚΙΝ (έστυνόμος)	Θεόδωρος Τσorroρης
ΓΟΥΠΡΕΝ (έστυνομικός)	'Απόστολος Κάστρας
ΜΠΟΜΠ (έστυνομικός)	Νικόλ. Π' Χρυστομίδης

'Εποχή 1945 στη Νότιο 'Αμερική—Στό σπίτι του Λάγκτων

ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ ΛΙΠΟΣΤΟΛΟΥ ΧΑΣΙΟΥΡΑ

ΜΑΚΙΓΙΑΣ ΣΟΦΟΥΛΑ ΠΑΓΚΑΛΙΔΟΥ Αισθητικός

ΚΟΜΜΩΣΕΙΣ ΑΝΝΙΚΑ - ΕΛΕΝΙΤΣΑ

Οι φωτογραφίες τών έρρασιτέχνων ήθοποιών μας έφιλοτεχνήθησαν από τών Καλλιτέχνην φωτογράφον ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΗΝ

"Καινούρια ζωή" και **"Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται"** του Μελά, συμμετέχουν Π. Κάλλης, Κ. Γυνατιάδης

Το 1945 απ' τον αθλητικό σύλλογο ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ανεβαίνει ο **"Θεός Απ' την επαρχία"** και το κωμειδύλλιο **"Οι εύθυμοι μυλωνάδες"**

Το 1945 επίσης το Εργατικό Κέντρο παρουσιάζει, μια μεγάλη αθηναϊκή επιτυχία, προπολεμικά, την οπερέτα **"Ο χορός της τύχης"**

Επίσης παρουσιάζονται τα έργα: **"Γιος του πόνου"** και **"Τόπος στα νιάτα"**, χωρίς άλλα στοιχεία

Το 1945 ανεβαίνει μια άλλη οπερέτα *"Το κορίτσι της γειτονιάς"* απ' το Ωδείο Νάουσας. Ιδρυτής του Ωδείου ο κ. **Μαρίνος Βασιλιάδης**. Στην οπερέτα συμμετέχει τραγουδώντας μια άρια η κ. **Ελισάβετ Παπαγιάννη**. Η ίδια μας μαρτυρεί ότι το εισιτήριο για την παράσταση ήταν μια οκά σιτάρι.

Ο κ. Μαρίνος Βασιλιάδης αμέσως μετά ανεβάζει το *"Βαπτιστικό"* και

πάλι το *"Χορό της τύχης"*. Και τα 3 έργα είναι έργα με μουσικό ρεπερτόριο και αυτό μαρτυράει την ύπαρξη καλλιτεχνών με ανάλογη μουσική κατάρτιση.

Το 1950 το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων ανεβάζει την παράσταση *"ΕΞΟ ΕΤΟΙΜΟΣ"*

1951 *"Τ' Αραβωνιάσματα"* του Μπόγρη ανεβαίνουν από το σύλλογο ΑΚΡΙΤΑ και παίζονται στον κινηματογράφο Ομόνοια, σκηνοθέτης Χ. Σαββατόπουλος, Λ. Ιωσηφίδης, σκηνικά Χασιούρας

1952 *"Τα Σουλιωτόπουλα δεν πέθαναν"*, από μαθητές Γυμνασίου. Γυμνασιάρχης Μουνδρέας, σκηνοθέτης Κ. Ζωγράφου

1953 *"Ο κύριος της κυρίας προέδρου"* του Α. Αποστολίδη, απ' τον ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ. Σκηνοθέτης Ν. Πιτάκης, σκηνογράφος Χασιούρας Το 1953 επίσης ανεβαίνουν οι *"Ηρώδες της Νάουσας"* απ' το σύλλογο αποφοίτων. Σκηνοθέτης Χ. Σαββατόπουλος- Ν. Σιάτρης

1954 *"Ταρτούφος"* του Μολιέρου απ' τον ΑΚΡΙΤΑ. Σκηνοθεσία Χ. Σαββατόπουλος, παίζουν Α. Παραστατίδης, Ηλίας Μιμιλίδης, Σ. Γιαννικουρή, Χ. Αηδονόπουλος, Σούλα Δημητριάδου, Ευάγγελος Παπαδόπου-

λος

Το 1954 ο Ακρίτας ανεβάζει την *"ΑΓΝΩΣΤΟ"* του νίπισσόν, σε σκηνοθεσία του Ηλία Μιμιλίδη

Το 1954 ο Σύλλογος Δεσποινίδων "ΜΕΡΙΜΝΑ" παρουσιάζει το έργο *"Μπροστά στο βάραθρο"*, σε σκηνοθεσία της **Ελισάβετ Παπαγιάννη**. Η κ. Παπαγιάννη διετέλεσε πρόεδρος του συλλόγου και είναι η πρώτη γυναίκα που σκηνοθέτησε θεατρικές παραστάσεις στη Νάουσα.

Επίσης μετά το 1954 χωρίς ακριβή χρονολόγηση αναφέρονται *"Η ΛΥΡΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΙΚΟΛΑ"* και *"Ο ΠΟΠΟΛΑΡΟΣ"*, απ' το σύλλογο αποφοίτων. *"Ο γιατρός με το στανισ"* και *"Ο καλόγερος Ανανίας"*, χωρίς άλλα στοιχεία

Το 1955 απ' τον ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ανεβαίνει *"Ο Άρχων του κόσμου"* του Τίμου Μωραϊτίνη, σε σκηνοθεσία Ν. Σιάτρη

1956 απ' τον ΑΚΡΙΤΑ *"Ο Αρχοντοχωριάτης"*, σε σκηνοθεσία Χ. Σαββατόπουλου

1956 απ' τον ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ανεβαίνει το έργο *"Πέγκ, καρδούλα μου"* σε σκηνοθεσία **Ελισάβετ Παπαγιάννη**

1957 *"Εσμέ η Τουρκοπούλα"* του Σπ. Περεσιάδη.

Κουζιανάτσι

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

Τα έσοδα διατίθενται για την ανέγερση του Ναού του Κοπανού (χωριό της περιφέρειας Ναούσης)

1960 "Η θυσία του Αβραάμ" του Κορνάρου απ' το Λάπειο Γυμνάσιο, σε σκηνοθεσία **Ν. Κούλα**

1961 "Νάουσα" του **Δ. Σαμαρά** από μαθητές του Λαπείου Γυμνασίου

1963 "βαθιές είναι οι ρίζες", απ' τον ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ

1964 "Χωρέτες" του Φιλ. Κτενίδη, στην ποντιακή διάλεκτο απ' την Εύξεινο Λέσχη, σκηνοθεσία **Χ. Σαββατόπουλος - Ιωσηφίδης - Βαφειάδου - Κων/νίδου**

Ακολουθεί ένα μικρό κενό στη χρονολόγησή μας. Στην περίοδο της δικτατορίας που έπεται, 1967 - 1974, έχουμε δύο παραστάσεις.

1972 "Ο θριάμβος της αρετής", απ' το Λάπειο Γυμνάσιο. Παίζουν Πολύβιος Κορσομπάκης, Λ. Τζάκν, Τασούλα Παλιά, Βέτα Καλού, Π. Ιωσηφίδης, Τασούλα Μητσιάνη

1973 "Ο Κατοαντώνης" πάλι απ' το Λάπειο Γυμνάσιο. Παίζουν Μ. Μπαμίχα, Ελένη Μητσιάνη

Χαρακτηριστικές στην περίοδο της δικτατορίας είναι οι επετειακές εκδηλώσεις για το Ολοκάτωμα της Νάουσας, με αναπαραστάσεις των ιστορικών γεγονότων στο γήπεδο της πόλης.

Έτσι κλείνει αυτή η περίοδος για να φέρει αργότερα τη θεατρική έξαρση που εμφανίστηκε σε πολλές πόλεις της Ελλάδας κατά τη Μεταπολίτευση και που στη Νάουσα ενσαρκώθηκε βασικά μέσα απ' την ομάδα του Εκπολιτιστικού Γυμναστικού Συλλόγου Νάουσας "Ζαφειράκης" και αργότερα απ' την ομάδα του Πολιτιστικού Κέντρου Δήμου Νάουσας.

Μια εποχή ξεκινά το 1976 με το καλλιτεχνικό

Η άγνωστος

τμήμα του Εκπολιτιστικού Γυμναστικού Συλλόγου Νάουσας "Ζαφειράκης". Δυστυχώς δεν υπάρχουν στοιχεία ούτε για τη χρονολογία ίδρυσης του ούτε για το ποιο πρωτοστάτησαν στη δημιουργία του καλλιτεχνικού τμήματος.

Απ' τα ιδιωτικά αρχεία του Δ. Ξανθόπουλου, του Φ. Ιγνατιάδη και του κ. Γ. Βογιατζούλη συλλέγουμε τα στοιχεία για τη δράση της θεατρικής ομάδας του συλλόγου.

Πρώτο έργο: **"Ο Γλάρος"** του Τσέχωφ το 1976, σκηνοθεσία **Χρ. Σαββατόπουλος**

1977 "Όλα για την πατρίδα" του Στ. Δάδη, σε σκηνοθεσία **Χρ. Σαββατόπουλου**

1978 "Ε, εσείς οι απ' έξω" του Σαρογιάν. Ένα δράμα σε σκηνοθεσία **Κ. Κόλλα**. Παίζουν Φ. Ιγνατιάδης, Ηρώ Δάδη, Λαϊνίδης

1978 "Μπήτρεμαν και οι εμπρηστές" του Μαξ Φρις σε διασκευή **Κ. Κόλλα**, σκηνοθεσία **Κ. Κόλλας**. Ένα διδακτικό έργο χωρίς διδάγματα όπως γράφει στο πρόγραμμα της παράστασης.

1979 "Οι δραπετές της πράσινης ευτυχίας" του **Κ. Κόλλα**, σε σκηνοθεσία του συγγραφέα

1980 "Το μεγάλο ανθρωπάκι" του **Κ. Κόλλα**, σε σκηνοθεσία του συγγραφέα

Το 1981 ο Κ. Κόλλας σκηνοθετεί το έργο του "Ποιος φοβάται τον Οδυσσέα", μια θεατρική σάτιρα με τα ομηρικά πρόσωπα που απέσπασε το 1^ο βραβείο σε πανελλήνιο διαγωνισμό συγγραφής θεατρικών κειμένων που διοργάνωνε το τότε Υπουργείο Πολιτισμού.

Το 1984 ο ηθοποιός Οδυσσέας Γωνιάδης απ' τη Βέροια καλείται και σκηνοθετεί τη "Διακοπή για τεχνικούς λόγους" μια κωμωδία του Κ. Σάκονι σε συνεργασία με την Κ. Τοπτσόγλου

1985 "Βλέποντας και κάνοντας", κείμενα και σκηνοθεσία Κ. Κόλλα.

Μια μεγάλη παραγωγή με ζωντανή ορχήστρα, χορογραφίες, πολυμελή θίασο κ.λ.π. Τις παραστάσεις παρακολούθησαν περίπου 4.500 θεατές.

1987 "Ένας βουλευτής στο κρεβάτι μου" του Κ. Κόλλα. σε σκηνοθεσία του ιδίου

1988 "Κουκαράτσα", κείμενα και σκηνοθεσία Κ. Κόλλα

1989 "Τα δέντρα πεθαίνουν όρθια" του Κασόνα, σε σκηνοθεσία Κ. Κόλλα

1990 "Μιας πεντάρας νιάτα" του Γιαλαμά Πρετεντέρη, σε σκηνοθεσία Οδυσσέα Γωνιάδη

1991 "Κροκέτες Αλάσκας", σε κείμενα και σκηνοθεσία του Κ. Κόλλα

1992 "Πιτσουνάκια στον έκτο", σε κείμενα και σκηνοθεσία του Κ. Κόλλα

1993 "Δεν είμαι εγώ" του Γρ. Ξενόπουλου, σε σκηνοθεσία Οδυσσέα Γωνιάδη

1994 "Ο Τοπικός παράγων" του Καγιά, σε σκηνοθεσία Οδυσσέα Γωνιάδη

1994 "Καράβι απόψε το όνειρο", σε σκηνοθεσία του Κ. Κόλλα

1996 "Μαγγανοπήγαδο" του Γρ. Ξενόπουλου, σε σκηνοθεσία Οδυσσέα Γωνιάδη

1997 "Πολυγαμία" του Γρ. Ξενόπουλου, σε σκηνοθεσία Φ. Ιγνατιάδη

1999 "Ότι βρέξει ας κατεβάσει", κείμενα και σκηνοθεσία Γ. Καραμπέλκος

2001 "Μορμόλης" της Ξ. Καλογεροπούλου, από την Παιδική Σκηνή, σε σκηνοθεσία του Αλέξανδρου Οικονόμου

2004 Ανεβαίνει ξανά απ' το σύλλογο "Ζαφειράκη" αυτή τη φορά το "Περπατώ εις το δάσος" της Στέλλας Μιχαηλίδου σε σκηνοθεσία Α. Οικονόμου

2005 "Όποιος κλέβει ένα πόδι κερδίζει στην αγάπη" του Ντάριο Φο σε σκηνοθεσία Δ. Αραμπατζόγλου

Η θεατρική ομάδα του "Ζαφειράκη" συνέδεσε τη θεατρική της δραστηριότητα για μεγάλο χρονικό διάστημα με το συγγραφέα και σκηνοθέτη Κ. Κόλλα. Ο Κ. Κόλλας γεννήθηκε στην Αθήνα. Μαθητής ακόμα παρακολούθησε μαθήματα θεατρικής τέχνης στη σχολή θεάτρου του Πέλλου Κατσέλη. Μένει μόνιμα στη Νάουσα από το 1968. ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία, το σκίτσο, τη γελοιογραφία και το ευθυμογράφημα με το ψευ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δώνυμο ΚΩΣΚΟΛ. Απ' το 1976 ασχολήθηκε με το γράψιμο θεατρικών έργων και με το ερασιτεχνικό θέατρο σαν σκηνοθέτης.

Η ομάδα του Ζαφειράκη έλαβε μέρος σε πολλά θεατρικά φεστιβάλ ερασιτεχνικών θιάσων και απέσπασε πολλές διακρίσεις. Το κοινό της Νάουσας αγκάλιασε ιδιαίτερα την ομάδα του Ζαφειράκη. Η κριτική του υπήρξε ένθερμη και η προσέλευση του στις θεατρικές αίθουσες μαζική. Δύο από τα μέλη της ομάδας του "Ζαφειράκη" αποφάσισαν να ασχοληθούν και επαγγελματικά με το θέατρο: ο Γ. Γαλίτης (επαγγελματίας ηθοποιός) και ο Σ. Ιωσηφίδης (σπουδαστής του Εθνικού θεάτρου).

Το 1981 δημιουργείται ο σύλλογος ΑΕΘΟΝ και σε συνεργασία με το Σύλλογο Αποφοίτων ανεβάζει τους "Αθλητές" του Σ. Καρρά υπό την σκηνοθετική επίβλεψη του κ. Χρήστου Μπαταντζή.

Το 1982 ένα μέρος των ηθοποιών και συντελεστών των "Αθλητών" δημιουργούν το σύλλογο "Πορφύριος ο Μόμιος" και ανεβάζουν το "*Μάγο με τα χρώματα*" του Ξανθούλη, με συλλογική σκηνοθεσία.

Το 1983 η θεατρική ομάδα Κ. Κόλλα παρουσιάζει την παράσταση "*Εκείνος κι εκείνος*" του Μουρσελά. Παίζουν Τ. Κουταλακίδης, Μ. Ζάχου, Κ. Κόλλας και άλλοι.

Το 1983 όμως είναι η χρονιά που δημιουργείται το "θεατρικό εργαστήρι" που ανήκει στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Νάουσας. Οι προθέσεις του όχι μόνο η ανώδυνη ψυχαγωγία αλλά και ο προβληματισμός.

"Η θεατρική ομάδα του Πολιτιστικό Κέντρο Νάουσας ιδρύθηκε το 1983 με στόχο να παρου-

Χωρέτες

σιάσει στο κοινό της Νάουσας, αλλά και εκτός αυτής, παραστάσεις ποιότητας και έργα του κλασικού δραματολογίου, συμβάλλοντας έτσι στο ανέβασμα της θεατρικής παιδείας του τόπου".(7) "Μαγιά" της θεατρικής ομάδας τα μέλη του ΑΕΘΟΝ και του Πορφύριου Μόμιου.

Από τα αρχεία του Αλ. Οικονόμου, Χρ. Μπαταντζή και του ΔΗ.Π.Ο.Ν. πληροφορούμαστε για τις θεατρικές δραστηριότητες της ομάδας "θεατρικό εργαστήρι" του Π.Κ.Ν. που αργότερα μετονομάστηκε "θεατρικό Τμήμα" του ΔΗ.Π.Ο.Ν.

Πρώτο έργο 1983 το "*Πανηγύρι*" του Κεχα_δη. Σκηνοθέτης ο επαγγελματίας ηθοποιός του ΚΘΒΕ Μπάμπης Φορτωτήρας. Ο ίδιος σκηνοθετεί και τα επόμενα έργα: "*Φίλοι*" του Μουρσελά, 1984 και "*Πλούτο*" του Αριστοφάνη, 1985.

Το 1985 η νεανική θεατρικά ομάδα του ΠΚ.Ν. ανεβάζει την κωμωδία του Ντάριου Φο "*Ισαβέλλα, 3 παραβέλες και ένας παραμυθιάς*", σε σκηνοθεσία Χρ. Μουχάγιερ.

Το 1986 ανεβαίνει το "*Μικροαστικό Δίκαιο*" του Π. Μάτση, σε σκηνοθεσία του Αλ. Οικονόμου και η "*Λοκαντιέρα*" του Γκολντόνι, σε σκηνοθεσία Γ. Παπαθύμιου, επαγγελματία ηθοποιού από τη

Βέροια.

1987 "Ο Καραγκιόζης παραλίγο Βεζίρης" του Σκούρτη, σε σκηνοθεσία του **Χρ. Μπαταντζή**.

Το **1988** τη σκηνοθεσία αναλαμβάνει ο ηθοποιός του ΚΘΒΕ, **Δημήτρης Αραμπατζόγλου**, και παραμένει στο σκηνοθετικό τιμόνι της ομάδας για 9 χρόνια.

Το θεατρικό εργαστήρι επεκτείνει τις αναζητήσεις του στο παλιότερο αλλά και νεότερο διεθνές κλασικό θεατρικό ρεπερτόριο και πραγματοποιεί "επαγγελματικές" παραστάσεις που τις παρουσιάζει και εκτός Ναούσης.

1988 "Γαμήλιο εμβατήριο" του Τσέχωφ, σκηνοθεσία **Δ. Αραμπατζόγλου**

1988 "Οδυσσεβάχ" της Ξένιας Καλογεροπούλου, από την παιδική σκηνή, σε σκηνοθεσία **Αλ. Οικονόμου**

1989 "Το θεριό του Ταύρου" του Α. Νεσίν, σε σκηνοθεσία του **Δ. Αραμπατζόγλου**. Το έργο παίζεται μέρος στο φεστιβάλ ερασιτεχνικού θεάτρου Κορίνθου και αποσπά επαινούς σκηνοθεσίας, Α' ανδρικού ρόλου (Μ. Αδαμίδης), Α' γυναικείου (Ε. Νέστορα), Β' ανδρικού (Χ. Αδαμίδης) και Β' γυναικείου (Μ. Μαυρογιώργου).

1990 "Κλάξον, τρομπέτες και πλάκες" του Ντάριο Φο, σε σκηνοθεσία του **Δ. Αραμπατζόγλου**. Βραβείο Α' γυναικείου ρόλου (Κλειώ Πετρά), Β' ανδρικού ρόλου (Γ. Μπέκας) στο φεστιβάλ Ζωγράφου και βραβείο καλύτερης παράστασης, Α' ανδρικού (Μ. Αδαμίδης) και Β' γυναικείου (Μ. Μαυρογιώργου) στο φεστιβάλ Κορίνθου.

1991 "Απόψε αυτο-

σχεδιάζουμε" του Πιραντέλλο, σε σκηνοθεσία **Δ. Αραμπατζόγλου**. Βραβείο καλύτερης παράστασης συνόλου (κοινού), έπαινος καλύτερης παράστασης συνόλου (Κριτικής επιτροπής), βραβείο ενδυματολογίας (Α. Οικονόμου), βραβείο Α' ανδρικού (Γ. Μπέκας), Β' ανδρικού (Μ. Αδαμίδης), Β' γυναικείου (Α. Καλαϊτζή), ρόλου στο φεστιβάλ Κορίνθου.

Το **1991** στη γιορτή του Ολοκαυτώματος της Νάουσας ανεβαίνει μια σκηνική προσέγγιση του ποιητικού κειμένου του **Χρ. Μπαταντζή "Εκείνος ο σκληρός Απριλίας"**.

1992 "Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω" του Ντάριο Φο, σε σκηνοθεσία **Δ. Αραμπατζόγλου**. Βραβείο Α' γυναικείου (Σ. Περισοράρη), Β' ανδρικού (Γ. Μπέκας) στο φεστιβάλ της Ιθάκης και βραβείο καλύτερης παράστασης συνόλου, Α' ανδρικού και Β' ανδρικού στο φεστιβάλ Ζωγράφου.

1993 "Οι Μικροαστοί" του Μ. Γκόρκι, σε σκηνοθεσία του **Δ. Αραμπατζόγλου**.

1994 "Ταρτούφος" του Μολιέρου, σε σκηνοθεσία **Δ. Αραμπατζόγλου**.

Βραβείο Α' ανδρικού (Μ. Αδαμίδης), Β' ανδρικού (Φ. Ιγνατιάδης) και βραβείο ενδυματολογίας (Αλ. Οικονόμου) στο φεστιβάλ Καρδίτσας.

Ο Θριάμβος της αρετής

ΝΑΟΥΣΤΑ

1996 "Κουραμπιέδες" του Χα-
σάπογλου, σε σκηνοθεσία Δ.
Αραμπατζόγλου.

Το 1996 επαναδραστηριοποιείται
και η Νεανική Σκηνή του θεατρι-
κού εργαστηρίου σε συνεργασία με
το Τεχνικό Λύκειο Νάουσας υπό
του Χρ. Μπαταντζή και ανεβάζει
την τραγωδία του Αισχύλου "Επτά
επί Θήβας".

Β' βραβείο στον Πανελλήνιο Μαθη-
τικών θεατρικών Αγώνων. Το έργο
παίζεται και στην Ολλανδία.

Το 1997 από την ίδια ομάδα παρου-
σιάζεται η "Αλχηστη" του Ευριπί-
δη, σε σκηνοθεσία του Χρ. Μπα-
ταντζή (Α' πανελλήνιο βραβείο
στον ίδιο

διαγωνισμό).

Το 1997 σε συνεργασία με το Κέν-
τρο Εργαζόμενη Νεότητα Νάου-
σας ανεβαίνει το έργο της Παιδι-
κής σκηνης "Περσικό εις το δάσος"
της Σ.Μιχαηλίδου, σε σκηνοθεσία
Αλ. Οικονόμου.

Όπως φαίνεται το 1997 είναι μία
πολύ παραγωγική χρονιά όσον α-
φορά τη θεατρική δραστηριότητα
της πόλης. Τελευταία παραγωγή
του θεατρικού εργαστηρίου η "Γκόλ-
φω" του Σπ. Περεσιάδη, σε σκηνο-
θεσία Χρ. Μπαταντζή.

Το 1997 το Π.Κ.Ν. αντικαθιστά ο ΔΗ.Π.Ο.Ν
(Δημοτικός Πολιτιστικός Οργανισμός Νάουσας).

Το 1999 ο Χρ. Μπαταντζής ανασυγκροτεί το
θεατρικό τμήμα και παρουσιάζει στη γιορτή του
Ολοκαυτώματος απόσπασμα απ' την τραγωδία
του "Ολοκαύτωμα".

Το 1999 παρουσιάζονται "Οι βάρταχοι" του Αρι-
στοφάνη, σε σκηνοθεσία του Χρ. Μπαταντζή.

Το 2000 ανεβαίνει "Ο Βίκτωρ ή τα παιδιά στην

Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας
"Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος"
Νεανική Ομάδα Θεάτρου
Περίοδος 1994

Ουίλλιαμ Σαίξπηρ
"Ονειρο Καλοκαιρινής Νύχτας"
κ ω μ ω δ ί α

Μετάφραση	Βασίλης Ρώτας
Διδασκαλία - Σκηνοθεσία	Χρήστος Μπαταντζής
Μουσική επιμέλεια	Αλέξανδρος Οικονόμου
Σκηνογραφία	
Ενδυμασιολογική επιμέλεια	

Δ Ι Α Ν Ο Μ Η

(με την σειρά εμφάνισης στη σκηνή)

Θησέας, Βασιλιάς της Αθήνας	Γιάννης Ιωαννιδής
Εποάστη, Βασιλίσσα των Αιγώνων	Γεωργία Παλιούνη
μνηστήρι του	Γεώργιος Μπακας
του Φιλίστου	Νίκος Ανδρας
Υποβόλως	Κλάρα Κιτσιροπούλου
Αιγέας, πατέρας της Ειμίλιας	Σταύρος Νίκου
Ερμία, ερωτευμένη με το Λύσανδρο	Χρήστος Μιχαήλ
Λύσανδρος, νέος Αθηναίος	Κλάρα Κιτσιροπούλου
Δημήτριος, νέος ερωτευμένος	Αλέξανδρος Οικονόμου
με την Ερμία	Χρήστος Μιχαήλ
Ελένη, ερωτευμένη με το Δημήτριο	Κλάρα Κιτσιροπούλου
Κυδωνής, μορφή	Ιωάννης Ιωαννιδής
Βελόνης, ορφανός	Αλέξανδρος Οικονόμου
Πάρος, υπαντίς	Κώστας Γνωσιάνης
Φουρούτης, σιδεράς	Μάνης Ιατροπούλος
Ροκάνης, λεπταργός	Αρηγόρης Μίγγας
Κοζάνης, νουμάτης	Παναγιώτης Καρισιπούλος
Πουκ, ζωτικό	Ρεμπίδης Κελεμενίδης
Ομπέρν, βασιλιάς των ζωτικών	Νίκος Ιωαννιδής
Τιτόνια, βασίλισσα των ζωτικών	Ελενίνα Σικιάρη
Ζωτικό	Γιάννης Χάριστος
	Νίκος Ζώτας
	Οικονόμου
	Αντίνα Τραυταγιάννη
	Καταστάση
	Βαγγελία Κατρίνου
	Ζωή Χατζηγεωργίου
	Μίλτος Τσιλιγκιάνης
	και άλλοι

Στα παρατηρήσιμα ο Γιάννης Σκοπερής
Επιμέλεια σκηνικών Θωμάς Φράγγης

Στα μακιγιάζ και στο κοστούμι Βαβήσαν οι κυρίες Λευκή Σαμαρά,
Μαίρη Τσίρη και Μαίρη Καρυδα.

Ευχαριστούμε το Γαλλικό και Κεντρικό Νησίους για όλες τις διευκολύνσεις
που μας εξασφάλισε το Ν. Σωμα Στρατιωτικό για την παραχώρηση κλάου για
την σκηνογραφία και το ΔΗ.Π.Ο.Ν Νάουσας για την παραχώρηση τεχνικού
εξοπλισμού

Πρώτη Παράσταση 3 Ιουλίου 1994.
Θερινό Λαμπρικό Θέατρο Νάουσας

εξουσία" του Βιτράκ, σε σκηνοθεσία του Χρ. Μπα-
ταντζή.

Το 2001 "Το πένθος ταιριάζει στην Ηλέκτρα" του
Τ. Ουίλιαμς, σε σκηνοθεσία Οδυσσέα Γωνιάδη.

Την ίδια χρονιά ιδρύεται, παράλληλα με την
κεντρική σκηνή, μια πειραματική σκηνή, για να
δώσει την ευκαιρία σε νέους σκηνοθέτες να δοκι-
μαστούν στο ανέβασμα έργων. Στα πλαίσια αυτά
ανεβαίνει η "Βότκα μολότωφ" του Νηλ Σάιμον, σε
σκηνοθετική επιμέλεια του παλιού μέλους της

θεατρικής ομάδας **Γ. Μπέκα**.

Το **2001** για τις ανάγκες του Συνεδρίου για τον Αριστοτέλη που διοργανώνει ο Δήμος Νάουσας ο **Οδυσσεάς Γωνιάδης** ανεβάζει τη "**Λυοιστροφή**" του Αριστοφάνη.

Το **2002** συνεχίζεται η παραγωγή από το ΔΗ.ΠΟ.Ν. με το έργο του Παλαμά Πρετεντέρη "**Μια Ιταλίδα στην Κυψέλη**", σε σκηνοθεσία **Οδυσσεά Γωνιάδη**.

Το **2003** η πειραματική σκηνή παρουσιάζει τη "**Μαύρη Κωμωδία**" του Πήτερ Σάφερ, σε σκηνοθεσία **Γ. Μπέκα**.

Το **2003** επαναλαμβάνεται στη γιορτή του Ολοκαυτώματος το έργο του Χρ. Μπαταντζή "**Εκείνος ο σκληρός Απρίλης**", σε σκηνοθεσία του συγγραφέα.

Το **2003** επετειακή παράσταση για τα 20 χρόνια θεατρικής παραγωγής του θεατρικού τμήματος του Δήμου, σε σκηνοθετική επιμέλεια **Δάνα Πετρά**.

2004 Η παιδική σκηνή ανεβάζει: "**Τα ρούχα του βασιλιά**" του Γ. Καλαϊτζόπουλου, σε σκηνοθεσία **Αλ. Οικονόμου**. Το **2004** στα πλαίσια εκδηλώσεων "Νότες και πηγές" που διοργανώνει ο Δή-

μος Νάουσας στο άλσος Αγ - Νικολάου ανεβαίνει "**Ο Ρωμαίος κι η Ιουλιέτα**" του Μπόστ, σε σκηνοθεσία **Χρ. Μπαταντζή**.

Το **2005** στα πλαίσια εκδηλώσεων "Νότες και πηγές" ανεβαίνει η παράσταση "**Μην εμπιστευθείς ποτέ γυμνό οδηγό λεωφορείου**" του **Κ. Κόλλα** σε σκηνοθεσία του ιδίου.

Το θεατρικό τμήμα του Δήμου Νάουσας απέσπασε πολλές διακρίσεις σε συναντήσεις ερασιτεχνικών θιάσων και ανέπτυξε σχέσεις και με άλλα ερασιτεχνικά σχήματα. Εκτός από τους επαγγελματίες σκηνοθέτες (Μπ. Φορτωτήρα, Γ. Παπαθύμιο, Δ. Αραμπατζόγλου και Ο. Γωνιάδη) που συνεργάστηκαν με το Δήμο για να στηρίξουν τις δραστηριότητες της ομάδας, οφείλουμε μια ιδιαίτερη μνεία στους Ναουσαίους (μη επαγγελματίες) κ. Χρ. Μπαταντζή και Α. Οικονόμου.

Ο **Χρήστος Μπαταντζής** γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Νάουσα. Από πολύ νεαρή ηλικία παρακολούθησε θεατρικές παραστάσεις στη Νάουσα και αργότερα στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη και αυτό αποτέλεσε τη θεατρική του μόρφωση. Η παρουσία του στα θεατρικά δρώμενα όλα αυτά τα χρόνια αποδεικνύει ότι, όταν υπάρχει όραμα και πάθος στον "ερασιτεχνισμό", αυτός μπορεί να γεννήσει πραγματικά αξιοπρόσεκτες δημιουργικές παραγωγές. Ο Χ.

Μπαταντζής παρουσίασε στο κοινό θεαματικές πολυάνθρωπες παραστάσεις, οι οποίες έτυχαν όχι μόνο τοπικής αλλά και ευρύτερης αναγνώρισης, αποσπώντας διακρίσεις σε πανελλήνιους διαγωνισμούς.

Ο **Αλέξανδρος Οικονόμου** είναι αρχιτέκτονας. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Νάουσα. Ασχολήθηκε ερασιτεχνικά με τη σκηνογραφία και την ενδυματολογία στα πλαίσια των παραστά-

Ονειροκαλοκαιρινής νύχτας

σεων της θεατρικής ομάδας του Π.Κ.Ν. και αργότερα ασχολήθηκε και με τη σκηνοθεσία. Βραβεύτηκε επανειλημμένα σε φεστιβάλ ερασιτεχνικών θιάσων και μαθητικούς διαγωνισμούς.

Τέσσερα μέλη της ομάδας του Δήμου Νάουσας με αφετηρία την ενασχόληση τους στο ερασιτεχνικό θέατρο ακολούθησαν επαγγελματική καριέρα: Στ. Καλαϊτζής (σπουδαστής στο Εθνικό θέατρο), Μαρία Σαγρή (απόφοιτος του ΚΘΒΕ), Κρ. Κεφαλούδη (σπουδάστρια του θεάτρου Τέχνης), Δ. Ιορδανίδης (σπουδαστής θεατρολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης).

Το 2000 δημιουργείται η θεατρική ομάδα "ΠΡΑΞΗ" από τρία μέλη της ομάδας του Π.Κ.Ν. Από το πρόγραμμα της πρώτης παράστασης αντιγράφουμε: "Η "Πράξη" είναι αυτόνομη θεατρική ομάδα και δεν υπάγεται σε κανένα σύλλογο. Είναι η μοναδική ερασιτεχνική ομάδα στη Β. Ελλάδα που ανέβασε και ανεβάζει έργα σε χώρους μη συμβατικούς μέχρι σήμερα με τα θεατρικά δρώμενα, όπως μουσικά καφενεία, μπαρ και κ.λ.π. Στόχοι της ομάδας το ανέβασμα ποιοτικών έργων, η εξέλιξη των μελών στην τέχνη του θεάτρου και η ψυχαγωγία του κοινού της πόλης".

2000 "Η κυρία δεν πενθεί" του Κ. Μουρσελά, σκηνοθεσία Δ. Αραμπατζόγλου

2004 "Λεύτερο ζευγάρι" των Ντάριο Φο - Φράνκα Ράμε, σκηνοθεσία ομάδα "πράξη"

Το 2004 η θεατρική ομάδα του ΔΗ.ΠΟ.Ν. διασπάται. Το μεγαλύτερο κομμάτι της ιδρύει τους "ΕΡΑΣ - ΤΕΧΝΕΣ" και ανεβάζει το **2005** το **"Εμπρός να γδυθούμε"** του Δ. Ψαθά σε σκηνοθε-

Δεν πληρώνω - δεν πληρώνω

σία **Γ. Μπέκα**, σκηνικά-ενδυματολογία **Κλ. Πετρά**.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- (1) Κ. Κακούρη : "Προϊστορία του θεάτρου"
- (2) Ε. Π. Παπανούτσου : Εφημερίδα το "βήμα", 13/7/1975
- (3) Γ. Γκροτόφσκι: "Για ένα φτωχό θέατρο", 1976
- (4) Γ. Γκροτόφσκι: "Για ένα φτωχό θέατρο", 1976
- (5) Ανιονέν Αρτώ : "Το θέατρο και το είδωλο του"
- (6) Γ. Χατζηδάκης, θεατρικά, τεύχος 11, 1993
- (7) Απόσπασμα από μπροσουρά της ομάδας του Π.Κ.Ν.

Βιβλιοπαρουσίαση Παύλου Πυρινού: "Φιλόπτωχος Αδελφότης Κυριών Βεροίας".

Εκατό χρόνια προσφοράς 1905-2005"

Του Γιάννη Καρατσώλη

Από τον συνεργάτη της "Νιάουστας" συνταξιούχο λυκειάρχη κ. Παύλο Α. Πυρινό προέρχεται το αξιόλογο βιβλίο, περίπου 230 σελίδων, με την ιστορία του φιλανθρωπικού σωματείου της Βέροιας της Φιλοπτώχου Αδελφότητας Κυριών, που το 2005 συμπλήρωσε 100 χρόνια ζωής. Η έκδοση οφείλεται στην οικονομική συνεισφορά του Δήμου Βέροιας, ελάχιστο φόρο τιμής προς ένα σύλλογο, που διακρίθηκε όχι μόνο για την φιλανθρωπική του δράση αλλά και για την κοινωνική και εθνική του προσφορά.

Το βιβλίο αρχίζει με τον χαιρετισμό της σημερινής Προέδρου της Αδελφότητας κ. Ευαγγελίας Ν. Παπαχαράλαμπος και συνεχίζεται με τον χαιρετισμό του Δημάρχου Βεροίας.

Ακολουθεί μια σύντομη εισαγωγή (σελίδα 17) και στη συνέχεια αναφέρεται στην Α_ περίοδο δράσης του σωματείου (1905-1937), η οποία περιλαμβάνει την ίδρυση του συλλόγου, τα ιδρυτικά μέλη, τον σκοπό του σωματείου και το πρώτο διοικητικό συμβούλιο. Επίσης τις διατελέσασες προέδρους, τα επίτιμα μέλη, τους βοηθούς στο έργο της Αδελφότητας και τους δωρητές και ευεργέτες. Να σημειωθεί ότι μεταξύ των ιδρυτικών μελών ήταν και η υπηρετήσασα και στη Νάουσα δασκάλα Καλλιόπη Δημητριάδου (Μακεδονομάχος), ενώ πρώτη πρόεδρος ήταν η επίσης Βεροιώτισσα δασκάλα Πηνελόπη Καμπιτόγλου.

Επίσης αξιοσημείωτο είναι ότι μεταξύ των πρώτων δωρητών της Αδελφότητας της περιόδου αυτής (1905-1937), ήταν και ο Σύλλογος της Νάουσας "Αθηνά", όπως αποκαλύπτει μετά από ενδελεχή έρευνα των Αρχείων ο συγγραφέας.

Στο Β' κεφάλαιο της Α_ περιόδου (σελίδες 47-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

64) ο κ. Π. Πυρινός περιγράφει την εθνική και κοινωνική προσφορά του σωματείου με τη σύσταση βιβλιοθήκης, την ίδρυση Νοσοκομείου (το1908), τη βοήθεια στις οικογένειες τον στρατευμένων και στον εθνικό αγώνα και την ίδρυση Εργαστηρίων Υφαντικής και Ραπτικής για να δίνεται εργασία σε άπορες οικογένειες. Μάλιστα έγινε προσπάθεια να ιδρυθεί από την Αδελφότητα Παιδικός Σταθμός και Διδασκαλείου αλλά δεν ευοδώθηκε.

Η Β_ περίοδος (1936-1959) αναπτύσσεται στις σελίδες 65-78 και αναφέρεται στην προεδρεία της Ελένης Στράλλα και στις δραστηριότητες κατά την περίοδο της κατοχής (1941-1945) και μετέπειτα, με την περίθαλψη και φροντίδα των πεινασμένων, την ενίσχυση της Φανέλας το στρατιώτη και την βοήθεια προς τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό.

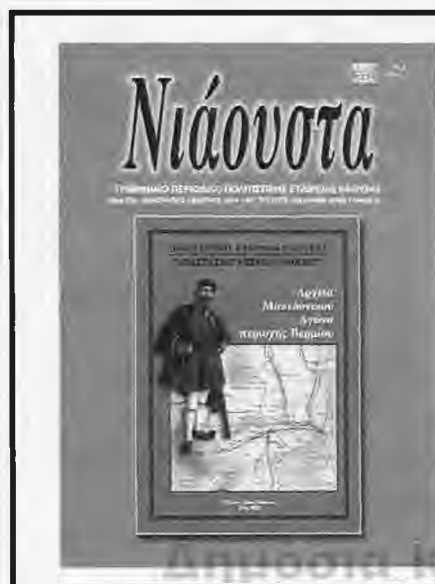
Η Γ_ περίοδος (1960-1989) περιγράφεται στις σελίδες 79-80 και αφορά την προεδρεία της Ελισάβετ (Βούδας) Χατζηνικολάκη με όλα τα πεπραγμένα της Αδελφότητας, όπως και η Δ_ περίοδος (1989-2005) που αναλύεται στις σελίδες 90-93 με την σημερινή Πρόεδρο Ευαγγελία Παπαχαραλάμπους.

Στη συνέχεια ακολουθούν τα κεφάλαια με τα

ονόματα όλων των διατελεσάντων μελών των Διοικητικών Συμβουλίων, των Επετείων του Συλλόγου, τιμητικών διακρίσεων κ.λ.π. στις σελίδες 94-109.

Ακολουθούν η σχετική βιβλιογραφία και οι αρχαικές πηγές που χρησιμοποίησε ο συγγραφέας καθώς και τα βοηθήματα και το φωτογραφικό υλικό. Στις υπόλοιπες σελίδες του άκρως κατατοπιστικού αυτού βιβλίου αναγράφονται συνοπτικά οικονομικά στοιχεία της Φιλοπτώχου (1905-1976), αποσπάσματα τοπικών εφημερίδων από τη δράση της, μεγάλο παράρτημα φωτογραφιών ασπρόμαυρων και έγχρωμων από τα Αρχεία του Σωματείου και τις δραστηριότητές του (μεταξύ των οποίων και μια κοινή φωτογραφία με το συμβούλιο της Αγαθοεργού Αδελφότητας Κυριών Νάουσας) και τέλος το έργο αυτό τελειώνει με αναλυτικό πίνακα κυριών ονομάτων.

Συμπερασματικά πρόκειται για μια επίπονη και κοπιώδη εργασία του κ. Παύλου Πυρινού, η οποία εκτός από την συγκεκριμένη καταγραφή της δράσης ενός ιστορικού σωματείου της Βέροιας, από τις σελίδες του αναδεικνύονται άγνωστες ή και γνωστές πτυχές της νεότερης ιστορίας της και της περιοχής της.

**Μια συνδρομή της
"ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ"
είναι το καλύτερο δώρο
για τους φίλους μας**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας